

Бурят УНЭН

КПСС-эй Бурядай-обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Советэй орган

№ 109 (9248)

МАИН

8

ВОСКРЕСЕНИ

1960 он

Сэн 20 мүнгэн

КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй Министрүүдэй Сөвөдтэ

Союзай арадууд коммунист байгууллаа асар ехэ прона бэлчүүлхэ зуураа үйлэдгын хүсэ хүгжөөх, ажал-ажанай байдал найжаруулах эрэлтэ ехэ амжалта туйла байна.

Манай ороной ажых хурдан хүгжэнэ. Промышленна бүтээн гаргалга нүүлшын ман жэлэй турша со хоёр дашахуу дээшлээ. Коммунист партиин харалхан хэмжээ-аануудай амжалтатайгаар үйлдэгдэнэй ашаар хүдөө түргөөр хүгжэнэ, СССР-эй манална доход 1953 онойхитой үлбал, 1959 ондо 1,8 дахин дээшлээ. Нийтин үйлдэбэринн хүгжээ-хамта арад зоной мүнгэн олз-жэлнүүдэй туршада нилээд өлсхөн, рознично эд бараан наймаалагдадаг бололон бай-

Промышленна, хүдөө ажыхын бүтээн саашаадаа ехээр үйлдбэр, национальна доход арбадай, тингээх арад зоной олзо до-дээ болгохо, рознично эд бараан үйлдбэрлэх гэжэ долоон ой түсөб дотор хараалагдахач. 1.100 миллиард шахуу үйлдбэрлэх гэжэ долоон ой түсөб дотор хараалагдахач. 1.100 миллиард шахуу үйлдбэрлэх гэжэ долоон ой түсөб дотор хараалагдахач. 1.100 миллиард шахуу үйлдбэрлэх гэжэ долоон ой түсөб дотор хараалагдахач.

Ажыхын ехээр хүгжээ, мүнгэнэй өсхөн ехэ боложо байһан дээр-мүнгэнэй еднинехэ үнэтэй бол-сөнгөнэй хэмжээ хубилгана-ашаар тэрэнэй худалдан абаха баринернь бүри дээшлүүлхэ тала бололон байна. Үйлдбэр-эд бараанай эрьсын, арад зоной оло доходой хэмжээнэй мү-үеынхөө хэдэн дахин бага ман жэлнүүдтэ мүнөө байһан үйл хэмжээн тогтоогодон юм. Ман мүнөө үедэ сэнгэй иимэ хэм-советскэ экономикын туйла-дэмжээндэ таарахаа болоод.

КПСС-эй ЦК, СССР-эй Минис-түүдэй Совет энэ асуудал хара-ууд, 1961 онхоо эхилжэ тэрэнэй худалдан абаха шадба-нь 10 дахин дээшлүүлхэ, тухэ-лэй алтаар сэнгээгдэх үнэ боло-лон валютатай сасуулагдадаг үйлдбэрлэх тэнсүүринэ дээш-лэх гэжэ тогтооб.

Тэрэнэй дашарамдуулан 1961 он январин 1-һээ шэнэ мүнгэн үйлдбэрлэхэ юм, мүнөө үедэ эрьсэ-байһан хуушан тухэлэй мүнгэн-д мүнгөөр хэлгээдэ байна. Тухэ-лээ хуушанай арбан тухэриг-нэй нэгэ тухэригтэй тэн байх. Тухэ-лээ доро эд бараанай бүхэ-сэн, юумэ хүүлхэнэй түлөө-дэдэг тарифын үнэ сэн, салин-сэн, мүн арад зоной бусадшы-е доход, тэрэшлэн хүн зоной эрчим тэнсүүрингээр шэнээр тоолодо байна. Иимэ тэнсүүри-гээр арад зоной гүрэндэ түлэдэг-дэри бага болгодохо.

Ман зон шэнэ сэнгэй тогтоодо-ни үйлдбэр салин хүлөөрөө, бусадшы оло доходоо оло-мон гөөрөө урдан худалдан-дагтаад адли хэмжээнэй эд ба-худалдан абаха аргатай байх. Ман сэнгэй хубилгагдахын урда коммунална, транспортн, ки-дэтар болон бусад предпрятн, организацинуудай, тэдэнэй дээдын органуудай хүгэлбэрлэг-шэдтэ даалгадаг байна; — СССР-эй Финансын министр-ство, СССР-эй Гүрэнэй банк нөө-сэлэлгын кассануудта, Гүрэнэй банкын эмхи зургаануудта байһан хүн зоной бүхэ нөөсэлэлгэ, хуу-шанай арбан тухэригшэ шэнэ нэгэ

Тинхэдэ түлбэрин, тоосооной бүхэ гурим нилээд сомор, тодо-нон болохо, предпрятинууд болон организацинуудтахи кассын ажыхы эрхилгын гаргаша хорохо, арад ажыхыдахи тоосоон хүнгэдхэгдэхэ байна. Мүнгэ бүтээгдэхэ гаргаша-лагдалдаг гүрэнэй зөөринн гаргаша гурба үлүүтэй дахин хорохо юм.

Мүнгэнэй еднинехэ үнэтэй бол-годо ажыхыдахи тухэригшэ, зэдэй удхашанар улам ехэ болохо, арад ажыхыдахи бүхэ халбаринууд-та эд зөөри арбалхын түлөө тэм-сэл эршэтэйгээр ябуулхата туйла-ха юм.

Тимэһээ мүнгэнэй үнэ сэнгые хубилгаха, тухэригшэ алтаар сэн-гэнэдг үнэ дээшлүүлхэ ажал арад зоной, гүрэнэй аша туйлада хэгдэхэ байна.

Энэ асуудалаар КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрүүдэй Сов-дэй тогтоол дотор иигэжэ хараа-лагдана:

— 1961 оной январин 1-һээ 1,3, 5, 10, 25, 50, 100 тухэригшэ шэнэ тухэлэй мүнгэн билдүүдье, 1, 2, 3, 5, 10, 15, 20 эд мүнгэнүүдье, 50 мүнгэнэй, 1 тухэригшэ сэнгэй эд мүнгэнүүдье эрьсэдэ гаргаха;

— Хуушан тухэлэй саарһан, эд мүнгэнүүдье 1961 оной апрелин 1-һээ хойшлоулангуйгөөр шэнэ тухэлэй саарһан, эд мүнгөөр хэлгэ-хэ, тинхэдэ хуушанай 10 тухэри-гшэ шэнэ 1 тухэригөөр хэлгэхэ.

Гүрэнэй, кооперативна бүхэ пред-прятн, организацинууд болон эм-хи зургаанууд, тэрэшлэн хүн зон хуушан тухэлэй саарһан, эд мүн-гэе 1961 оной нэгдэхэ кварталай турша соо арбан тухэригшэ нэгэ тухэригшэ жэшээтэйгээр бүхэ тү-лөөнүүдэй орондо ямаршы наад-гүйгөөр абаха юм. Нөөсүүдтэ, те-куши, расетно счеудудта оруула-гдаха хуушан мүнгэнүүд эгээл иимэ гурмаар эрхэтэднэ, предпрятн-нууд болон организацинуудтаа банкнудта, нөөсэлэлгын касса-нуудта абтаха юм.

Гүрэнэй банкнуудай эмхи зургаа-нууд хуушан тухэлэй саарһан, эд мүнгэнүүдье нэгдэхэ кварталай турша соо ямаршы наадгүйгөөр хэлгэхэ байна. Энэ зорилгоор мүнгэ хэлгэхэ тухай пунктинууд-дэ Гүрэнэй банкнуд эмхидхэхэ; — Шэнэ мүнгэнэй гаргагдахада худалдан абалгын, оптово сэнгүүд, гэр байрын түлөөнэ, коммунал-на, транспортна, ажаһуудалы, ки-но, театр, мүн бусадшы предпрят-тинуудай хэһэн ажалайн түлөө тү-лэдэг тухэлэй 10 тухэригшэ 1 тухэригтэй тэн байхаар шэнээр тоолодохо юм.

Тарифна түлбэр, ажалай сэн-гэнэтэ, салин хүлэн, колхознигуу-дта үгтэдэг мүнгэн түлбэр, мүн-гөөр хангалгын хэмжээн, гонорар, пенсн, түлөөнэ, стипенди, мүн ажа-лай бусадшы түлөөнэ, арад зондо үгтэдэг мүнгэн түлөөнэ 10 тухэ-ригшэ 1 тухэригтэй тэн байхаар шэ-нээр тоолодохо байна.

Эд бараанай үнэ сэнгые, тариф-на түлбэрине, салин хүлэн, пенсн, стипенди, мүн хүн зоной бусадшы оло доходые сэг соонь шэнээр то-тоохо, шэнэ сэнгүүдье, түлбэр-инүүдье зүбөөр хэрэгдэхэ ажал сэг соонь дүүргэхэнь предпрятнууд-ай, организацинуудай, тэдэнэй дээдын органуудай хүгэлбэрлэг-шэдтэ даалгадаг байна;

— СССР-эй Финансын министр-ство, СССР-эй Гүрэнэй банк нөө-сэлэлгын кассануудта, Гүрэнэй банкын эмхи зургаануудта байһан хүн зоной бүхэ нөөсэлэлгэ, хуу-шанай арбан тухэригшэ шэнэ нэгэ

тухэригшэ тэнсүүритэйгээр 1961 оной январин 1-һэй байдалаар шэ-нээр тоолохо зэргэтэй.

Гүрэнэй 3 процентнэ дотоодын шүүбэрнтэ урьһаламжын облига-цинуудай өөрын сэн, мүн энэ урьһаламжын ёһоор тогтоогодон шүүбэрин хэмжээн эгээл иимэ жэ-шээтэйгээр шэнээр тогтоогодоо зэр-гэтэй. Гүрэнэй 3 процентнэ дото-одын шүүбэрнтэ урьһаламжа 1961 оной январин 1-һээ хойшо наймаа-лагдаха, худалдан абтахада 200 тухэригшэ облигаци 20 тухэригшэ, 100 тухэригшэ облигаци 10 тухэри-гшэ сэнгэйгээр сэнгээгдэхэ юм.

Арад зоной дунда тараагдаһан гүрэнэй урьһаламжын облигаци-нууд, страховой мүнгэнүүд, страхо-вой түлбэринууд, тэрэшлэн аккре-дитивүүдтэ үлэһэн мүнгэн, почтоор элгээгдэһэн мүнгэн, депонентскэ счеудудта байһан мүнгэнүүд, мүн элдэб зүйлэй үри шэри 10 тухэри-гшэ 1 тухэригшэ тэнсүүритэйгээр шэнээр тоолодохо юм.

Арад зон урдань 10 тухэригшэ худалдан абдаг эд бараагаа 1 тухэ-ригшэ худалдан абдаг болохо байна, тимэһээ нөөсэлэлдэһэн мүн-гэнэй бодото удхашанарын тэрэ зангаараа үлэхэ болоно;

— Кооперативна, нийтин орга-низацинуудта тогтоогомол гурма-ар түлэгддэг налог, татабари-нуудые, страховой түлбэринууд болон гэшүүнэй түлбэрине 10 тухэ-ригшэ 1 тухэригшэ тэнсүүритэйг-ээр шэнээр тоолохо.

— Гүрэнэй, кооперативна пред-прятнинуудай, организацинууд, эм-хи зургаанууд болон колхозуудай гол шухала, мүн эрьсын фонднууд-е, тэрэшлэн финансын, кредит-нэ уялануудые 1961 оной январин 1-һэй байдалаар шэнэлэн тоолохо.

— Харин валютатай сасуулагда-шэнэ тухэригшэ үнэ тогтоохо, тухэ-ригшэ алтаар сэнгээхэ үнэ дээш-лүүлхэ тухай дуралхалуудые бэ-лэдхэхэнь СССР-эй Финансын ми-нистерствод, СССР-эй Госпланд, СССР-эй Гүрэнэй банка даалга-гдаха.

Тухэригшэ сэнгэй дээшлүүлэгдэ-һэнтэй дашарамдуулагдан, гада-дын гүрэнүүдтэ Советскэ Союзай үгһэн үри зээли шэнээр тоолодо-хо юм. Үри зээлин шэнээр тоо-логдоодо СССР-тшыне, гададын гүрэнүүдтшыне хохидол ушаруула-гдахуй байна.

Шэнээр тоосоо хэлгэе зүбөөр хи-нан шалгахынь эд бараанай үнэ сэнгые, тарифна түлбэринуудэй, салин хүлэнэй, пенсн, тэдхэм-жын, стипендин, колхознигуудта колхозуудай үлгэдэг мүнгэн түлө-һэнэй хэмжээ шэнээр тогтоолгыне хиан шалгахынь партийна, совет-скэ, профсоюзна организацинуудта КПСС-эй ЦК, СССР-эй Минис-трүүдэй Совет дуралдан байна. Мүнгэ хэлгэхэ, үнэ сэн, хүн зоной олзо доход шэнээр тогтоохо хүдэ-лгэһэн гүрэнэй, хүн зоной аша туй-ларинаар харалсан ябуулаха хэрэг партийна, советскэ органууд ханга-ха зэргэтэй.

Советскэ мүнгэнэй системые саа-шадан гуримшуулаха туйла хэм-жээ-ябуулануудые үнзэргэлгын угаа ехэ удхашанартай байһыне КПСС-эй ЦК, СССР-эй Минис-трүүдэй Совет хараадаа абаха зуу-раа, эд хэмжээ-ябууланууд ажыхын тоосоо саашадан нарижуу-лан найжаруулаха, бүхэ ажыхыда-арьбалалтын гурим тогтоохо, совет түхэригшэ худалдан абаха шадба-ринь дээшлүүлхэ, тингээхэ манай ороной социалистическэ эко-номикые саашадан улам хүгжөө-хэ хэрэгтэ туйлаха гэжэ тоолоно.

Манай олоациональна Эхэ ороной бүхэ ара-дууд коммунизм байгууллаха агууехэ хэрэгтэ өөһэ-дынгөө туһа нэмэри оруулалсана, СССР-эй ара-дуудай холбоон, хани барисаан бүри ехээр бэх-жэнэ, өөрынгөө түрүү манлай—Коммунистиче-скэ партише тойрон тэдэнэр бүри нягтаар эмхидэн жагсана. (СССР-эй табадах зарлалай Верховно Советэй табадах сесси дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэһэн элидхэлхэ).

СССР-эй табадах зарлалай Верховно Советэй 5-даху сесси Хүдэлмэришэд, алба хаагшаднаа абтадаг налогуудые болюулха, совет арадай энхэ тэниглэн байдал улам найжаруулха бусад хэмжээнүүд тухай

СССР-эй Верховно Советэй сесси дээрэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэлхэ*)

Господанар, манай политика тухай ханаагаа бусад зобогты, бидэнэр нимгэһэн мүйлхэн дээгүүр ябана бэшэ, харин хэһэйше хүдэлгэжэ хүсэ хүрэхгүй гранит томо нуури дээрэ түшгэлэн байнаби. Советскэ правительствын ябуулдаг гададын политикын хэлбэрлэгшэ бата энэ үндэһэ нууринь хада манай орон дотор түүхэдэ үзэгдөөгүй абыастайгаар совет арадай коммунизм байгуулаха байһан ушар мүн болоно.

Харин нимгэһэн мүйлхэн тухай хэлэхэ болоо наа, өөрөө, г-н Диллон, юун дээрэ зогсожо байнаба, тэрэнэй харыт? Танай политика хадаа колониализмы дэмжэхэ, гэгээндгн арадуудые болон экономическа талаараа дулдыданги ороноудые богоолшолон дээр-мэдэхэ ябадалда али олон ушарта түшгэлэнэ бшуу.

Арадуудай хоорондо эб найрамдал улам батдахха, харилсаа холбоо тогтоохо гэжэ шууд сэхээр, эдбхитэйгээр ябуулагдадаг манай политика сааша-даашы бүри ехэ хүсэтэй болохо, ерээдүйн найхан байдалда хүн түрэлтэнэй дабшаха замынь гаргажа үгэхэ юм. Харин арадуудые мүлжэхэ, дарлаха зорилготойгоор ябуулагдадаг политика заатагүй буруу хүрэн хосорхо. Мүнөөшө бэшэ наа, хожомын хүнүүд хаа хаанагүй тинмэ политикын үг удхынь ойлохо, хараха, ямар ушарнаа ядаралта байдалда ажаһуужа, юундэ дарлагдажа байһанаа ойлохо. Энээндыне монополистическэ капиталай политика, «дайнда мэнэ мэнэ хүргэхэ» гүдэн политика, бүү зэбсэг түргөөр бүтээхэ, колониныудые мүлжэн дарлаха гүһэн поли-тика гэмтэй гүһэн гансал эгээл зүб тошолол хэһынь тэднине өөһдын бодото ажабайдал баадхана. Ара-дууд иимэ политикада эсэргүүсэжэ тэмсэдэг болохо, тинхэдэн энэ политика үнэхөөрөө хосорхо.

Ямаршы социальна байгуулаалатай наа—илгадгүй, гүрэнүүд эбэй ёһоор зэргэ оршон байха ёһотой гэжэ ойлохынь бидэнэр баруун гүрэнүүдэй правительств-онуудые уралагдаби, ураланшыебди, тингээд улас-хорондын шахардуу шанга байдалые зөөлрүүлхэ гэжэ оролодохоби. США-гэй президент Эйзенхауэр-нын премьер-министр Макмилланшыне уласхоорондын түшүүрилтэ шанга байдалые зөөлрүүлхэ шухала тухай нэгэнтэ бэшэ мэдүүлэн байна.

Эгээл мүнөө, дээдэ тушаалтанай зүблөөнэй урда тээ бүхэ дээрэ ямар байдал тогтоод байна гэжэ хэл-дэхэр бэ? Болохоо байһан хэлсэндэ бидэнтэй суг-таа хабаадаха гүрэнүүдэй хэлэн нүүлшын алхамууд, өөһдынээр ханамжа тухай тэдэнэй хэлхэн үгһэнүүд, тэдэнэй зарим ябууланууд (энээн тухай би нэгэ бага һүүлдэ тусгаа хэлэхэб) юу харууналб гэхэдэ, маанадтай уулзаха ёһотой оронудай правительствын толгойлогшод бодото тодорхой шийдхэбэринуудые тэ-рэ зүблөөн дээрэ абаха гэжэ түхээржэ, оролдожо байна гэжэ найлахын аргагүй шахуу байһынь ха-руулана гэжэ Верховно Советэй депутатуудта шана-лан мэдүүлхынь Советскэ правительство нанда даал-галан байна.

Тусхайлаб, Америкын Холбоото Штадуудай зарим хүтэлбэрлэгшэд түшүүрилтэ шанга байдалые зөөлрүүлхэ, арсалдаата асуудалуудые хэлсэ хэжэ шийдхэхэ шухала гүһэн тошолол мүнөө үшөө хээдүй гэжэ ханааар байна. Орон дотороо ехэ нүлөөтэй хү-сэнууд—империалистууд, мүн Пентагондо түшгэл-дэг дай хүсэгшэд Америкын Холбоото Штадуудта һүүлэй үедэ эли боло эдбхитэйгээр элдэб ябуулга хэдэг болонхой. Эдэ булимтархы хүнүүд «хүйтэн дай» үргэлжүүлхэ, бүү зэбсэг түргөөр бүтээхэ гүһэн ханамжа баримталхага байтагай элдэб хорото аба-дануудые далда ниусаггүйгөөр сэхэ гаргада болон-хой.

США-гэй мүнөө байгаа правительствын гададын политикые бүрилдүүлэн бин болгодог политическэ ажал-ябуулагшад болохо Гертер, Никсон, Диллон болон бусадтай һүүлэй үедэ хэлхэн үгһэнүүдтэ үргэн-олонинтэ зон анхаралаа хандуулаа. Тэдэнэй хэлхэн үгһэнүүдэн—муу ёро тэмдэг байна, тэдэ үгһэнүүд манай 16-да эхилхэ хэлсэһэн һайн үр дүнтэйгөөр тү-гсэхэ гүһэн найдабарн түрүүлнэгүй. Эдэ үгһэнүүд соо США-гэй правительствын гададын политикын хараа шгэлэл тодорхойлогдонхой гэжэ пресс-кон-ференци дээрэ хэлхэжэ, США-гэй президентын өөрөө эдэ үгһэнүүдые дэмжэндэн халагаламар. Энэ ушар мүнөөнэй байдалые бүри муудхуулна.

Үгыше наа ондоо иимэ баримта хаража үзэе. Парижа болохо зүблөөндэ долоон үдэрһөө саана бай-жа шадхагуйб, юундэб гэхэдэ, хэхэ хэрэгүүдйн тэрэһинэ удаан сэг соо байха арга олгохогүй гэжэ США-гэй президент Дуайт Эйзенхауэр соносхоо. Үнэхөөрөөшө тинмэ байжа болоо юм албаа. Гү-рэнэй ажал-ябуулаха бүхэн өөрын расписанитай байдаг гэжэшэ.

Президент Эйзенхауэр нанда бэшгэ эльгээһэн юм гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Парижада майн 23 болотор байжа шадхаб, тингээд Лиссабондо тогтолготой-гоор США-гаа мордохоб гэжэ тэрэ бэшгэ соогоо мэдээсэһэн юм. Хэрбээ майн 22-ой һүүлээр хэлсээгээ саашан үргэлжүүлхэ хэрэгтэй гэжэ тоологдоо наань, би өөрынгөө орлогшо болгожо, США-гэй ви-це-президент Никсоние томилхо гэжэ тэрэ мүн лэ мэдээсэһэн хэн.

Правительствын толгойлогшонорой зүблөөн хэр

үни үргэлжлэхэ ёһотойб гүһэн асуудалые зүблөөнэй гол зорилгоо—энэ зүблөөнэй хүдэлмэридэ ам-жалта туйлаха гүһэн зорилгооо дулдыдуулан шийдхэхэ ёһотой, тимэһээ энэ асуудалые зүблөө-нэй хүдэлмэринн ябасынь хараада абалсан шийд-хэбэл, эгээл таарамжатай байха нэн гэжэ би пре-зидентлэ харюусаа нэм. Президентын хабаадалга-гүйгөөр зүблөө саашан үргэлжүүлхэ тухай асуу-далые зүблөөндэ хабаадагшад бултанайн хоо-рондо хэлсэхэ, тэрэ зүблөөн дээрэн шийдхэбэл һайн нэн гэжэ би бэшэ нэм. Тинхэдэ господин Эйзенхауэртай, господин Макмиллантай ба генерал де Голльтой Парижада уулзахадаа, энэ асуудалаар ханамжа андалаха бээбэди гэжэ ханаһан бай-гаа.

США-гэй президентын иимэ шийдхэбэри абаһан-данш шаналмаар. Эб найрамдал бэхжүүлхэ, дай үсхүүлхэгүй гүһэн зорилгооо ондоо ямаршы шу-хала хэрэг мүнөө байхагүй, энэ хэрэг бөдлүүдхэ бү-хэ дэлхэйн гүрэнүүд, бүхэ хүнүүд эгээл ехээр хүсэ-хэ байна гэжэ бидэнэр, совет хүнүүд, ханаа бай-гааби. Тин хэлсэһэн ямарашы ямба байгаа хаань—илгадгүй, зүблөөндэ хабаадаха сагаа хи-заарлахыне гүрэнэй ажал-ябуулагшын хүсэжэ бай-хынь харахадаа, эгээл дээдэ тушаалтанай зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ асуудалуудта Холбоото Штадуудай правительствын зүгһөө ёһотой анхарал хандуулагдаһагүй гэжэ ха гэжэ ханаһан байна.

Эб найрамдал тогтоохо гэжэ президент Эйзен-хауэрай үнэн зүрхэнһөө хүсэжэ байһандань би хэ-жэлгэнгүйб. Тинн США-да эгээл дээдэ гүйсэдхэхэ засагыне президентын гартаа баржа байгаашы наань, тэрэнэй ябуулгынь тусхай хүсэнууд хизаар-лана гэжэшэ ха.

Вице-президент Никсоний хэлсэндэ хабаадаха гушаа би иимэ юумэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Америкын ыставек нээхээ манайда ерхээдэн, би Москвада г-н Никсонтэй нэгэнтэ бэшэ уулзаа нэм, мүн Хол-боото Штадуудашы тэрэнтэй хөөрлөөдө нэм. Гос-подин Никсон юун тухайшы наань бодон, гансал арсалдаата асуудалуудад үгээ ойлголсохо тухай, түшүүрилтэ шанга байдалые усадхаха, «хүйтэн дай» усалдаха, бүү зэбсэг түргөөр бүтээхэ бо-лихо тухай эгээл багаар бодон гэжэшэ ха гэһэн на-намжаа хубилгахын намда бэрхэтэй байна. Сэхэ хэлхэндэм г-н Никсон намайе хүлисэг лэ даа, би энээн тухай нуураараа уулзадаашы хэлэ нэм, мүнөө өөрынгөө парламентда энээн тухай хэлхэндэм намайе муушалхагүй бээ гэжэ найдаһанб. Хэрбээ хэлсэ хэхыне г-н Никсондо даалгаа наань, арадай мэдээжэ оньһон үгдэ хэлхэдэгтэл «капуста харуу-налхынь тэжэ эльгээгээ» гүһэншүү байдал болохогүй юм аа гү гэжэ айнаб.

Яларна бүү зэбсэг туршалгыне болуулха тухай тэдэнэй манай хэжэ байһан хэлсэһэн, мүн тэрэ-шлэн бүү зэбсэг хуряаха тухай хэлсэһэнэй ябасын уласхоорондын шухала асуудалуудад баруун гүр-энүүдэй зүгһөө хэлсэ туйлаха гэжэ хүсэжэ байһан тухайн мүн лэ гэршэлнэгүй.

Эдэ бүгдэ юун тухай гэршэлнэб гэхэдэ, зүблөөн дээрэ бидэнэй уулзаха оронудтай зарим түлөөлг-шэд хадаа социалистическэ ороноуд тушаа «хүсэ баримталан» ябуулагдадаг политика буруу һүүрөө, халаа гэжэ үшөө хүсэд мэдэрээгүй ха гэжэ харуу-на. Үхэн хархалд адли энэ политикые ямар нэгэн шидтэ эм сүршээжэ, нэргээжэ гэжэ зарима-шуул хүсэһэн ха. Эгээл мүнөө иимэ «сүршэлгэн» бо-ложо байна, «хүйтэн дайны» үеынхилд адли элдэб үгэ хэлхэһэн, мэдүүлгэнүүдэй хүсөөр тэрэ политикын нэеынь амидруулха гүһэн нэлэгтэ хэгдэнэ. Тинхэ-һээ байтагай, һүүлэй үедэ далда ниусаггүйгөөр хорото ябуулга сэхэ үйлдэхэ ябадануудтай бидэнэр уша-раабди.

Нүхэд депутатууд! Америкын Холбоото Штадуудай зүгһөө Советскэ Союзда эсэргүү булимтархы ябуу-лануудай һүүлэй үедэ хэгдэһэн тухай би Советскэ правительствын даалгаваряар таанадта мэдээсэхэ ёһотойб.

Эдэн ямар булимтархы ябууланууд бэ? Юун бэ гэхэдэ, Америкын Холбоото Штадууд самолёдууда эльгээжэ, тэдэн манай гүрэнэй хилы дабаад, Советскэ Союзай газар руу шурган ородог байгаа. Энээн мэтэ булимтархы зарим ябууланууд тушаа бидэнэр урданшы Америкын Холбоото Штадуудай үмэнэ бу-руушаалга хэдэг байгааби, Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин Аюулгүйн Советдэ дуулгадаг байгаа-бди. Ехэнхилэ Америкын Холбоото Штадууд ёһын тэдидэ харюу бэшэдэг, булимтархы ябадал байгаагүй гэжэ али болохоор буруушаахыне оролдодог байгаа. Гэжыше бин байһан баримтануудые буруу гэжэ тодорүүлхын аргагүй юм. Харин эдэ булимтархы ябуулануудта бидэнэй харюу үгэжэ, самолёдуудаа унагаалган Америкын Холбоото Штадуудай хох-идлодо орохондо, тэдэнэй билдэгүүша муушайгаар бу-руушаалтануудые хэдэг, хитэрхэдэ хохидлоомнай тү-лэжэ бусагты гүһэн эрилтэнүүдые табидог байгаа.

Һүүлэ болон ушарай урда тээхи булимтархы ябадал Америкын Холбоото Штадуудай зүгһөө 1960 оной апрелин 9-д хэгдэһэн байна. Холбоото Шта-дуудай самолёт манай Эхэ ороной газар руу Афгани-станай зүгһөө нэбтэржэ ороо нэн. Манай оронтой ха-

МНР-эй АРАДАЙ ЕХЭ ХУРАЛАЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ Ж. САМБУ Н. С. ХРУЩЕВОЙ УУЛЗАБА

Шалша, Чехословаки, Германиян демократическа Республика соо-рбаад. Эхэ ороноо бусаха зам-Москвада буулан МНР-эй Ара-дэ Хуралай Президиумэй Тү-рүүлэгшэ Ж. Самбу КПСС-эй Цент-ралны Комитедэй Нэгэдэхэ секре-таруу, СССР-эй Министрүүдэй Со-юз Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевтой

манай б-да Кремль соо уулзаба.

Н. С. Хрущев, Ж. Самбу хани ёһоор, үнэн зүрхэнһөө хөөрлөдлэн байна.

Ж. Самбутай сугтаа ябалсан Монголой Арадай Революционнo партиин Центральна Комитедэй хоёрдох секретарь Л. Цэнд, МНР-эй гададын хэрэгүүдэй министрын

орлогшо Ж. Банзар, МНР-һээ СССР-тэ байдаг элчэн сайд С. Лув-сан уулзалгада байлсаа.

СССР-эй Гададын хэрэгүүдэй министрын орлогшо Г. М. Пушкин, СССР-эй МИД-эй Дальневосточно таһагыне даагша И. И. Тугаринов советскэ талаһаа уулзалгада байл-саба. (ТАСС).

Эдэ тушаалта Н. Хрущевто, СССР-эй Министрүүдэй Сөвөдэй Түрүүлэгшэдэ телеграмма

Социалистическэ орононман бээ даанхай бай-ын болоһонтойн дашарамдуу-танай угаа ехэ анхарал хан-данатнай Тогын правитель-сэ ад гүн ехээр байсанан юм. Үнэн зүрхэнһөө басажа таана, бээ даанхай байдалтай олоон түлөө манай тэмсэжэ бай-

ха үедэ ООН-до түлөөлгдэһэн СССР-эй делегациин манда сэг үр-гээжэ туйалһанайн түлөө ехээр талархадаг байһанаа танда мэдүүл-нэбди.

Эб найрамдал, аюулгүй байдал бүхэдэн хангахын зорилгоор ам-галан ёһоор зэргэ оршоһын тула

Сильвано Олимпно.

ЛОМЭ, 1960 оной майн 4.

*) Түгээхэл. Эхининь майн 7-ной номерто. (Үргэлжлэлэнь

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэйн элйдхэлэй түгэсхэл

ни барисаатай Афганистандай зүгһөө энэ хилэ дабагал үйлэдэгдэхэн байгаа гэжэ ухаа хайтай нэгэшы хүн бодохошөггүй, һэжлэглээшөггүй байһаниһин ойлгосотой. Энэ самолёт Америкын Холбоото Штадуудай самолёт байгаа гэжэ бидеэ лаб мэдэнэбди. Тингээд СЕНТО гэжэ булимтархы бүлэглэлдэ ородог тулалаа Холбоото Штадуудай үмэнэ элдэб уялганууды үгэһэн Турцини, Иранай гү, али Пакистанай газар дээрэ энэ самолёт байратай байгаа ха гэжэ ханахаар.

Энэ нэбтэрлгын хэгдэхэдэ, Америкын Холбоото Штадуудта хануулга хэхэ бэшэ гү гэжэ зарим нүхэд хэлһэн байгаа. Юоб гэхэдэ, Холбоото Штадуудта байха үедөө США-гэй президент болон Америкын гүрэнэй бусад ажал-ябуулагшдай бидэнэй хэйн хэлсэнтэй нимэ ябуулануудын огто таарахагүй байгаа бишуу. Эгээд дээдэ түшаалтаны үлсээс хэхэ тухай бидэнэр США-гэй ррезидентэй үгэс ойлголтоодин, тэрэ хэлсэмнай мэнэ мэнэ болохоё байна. Ондоо оройной газар руу булимтархы зорилгоор нэбтэрэн орохо гэшэ нимэ уулзалгада муугаар бэлдэхэн ябадал болоно. Ушарын үласхоорондын түшүрилтэ шанга байдалы һуларуулаха, «хүйтэн дайнай» байдалы усадлаха, буу збэсэг галуу түргэнөөр бүтээхэ ябадалы болуулаха, бүгдэ нитээрээ, бүрэн хүсэлдөөр буу збэсэг хурааха, Германитай эбэй догвор батаха тухай, Баруун Берлин тухай асуудалнууды, мүн элдэб социальна болон политическэ байгууламтатой оронундай эбэй ёһоор, зохидоор зэргэ оршон байлгала һаад хэлэг бүхы зүйлнүүды усадлаха гэһэн зорилго правительствонуудай толгойлошонорой үмэнэ табиглана ха юм.

Бидэнэр тинхэдэ правительствода һанамжаа хэлсэд, ямар нэгэн онсо хэмжээнүүды абыхагүй, нотонууд гү, али дурасхалай тэмдэгүүды бэшэхгүй гэжэ тинхэдэ шиндэхэ һэмди. Юундэб гэхэдэ, эдэ бүгдэ бодото дээрэ ямаршы үр дүн үгэнгүй гэжэ бидэнэр урдын дүй дүршэлһөө мэдэхэ байгаабын. Булимтархы хүснүүд бултанһа хүсэтэйбди гэжэ бэс тоолодо, нимэ ёһоор ябуулаага эрхинэ: хүсгүйнүүды хүсэтээ буржуаһаан гомдоно, хүсэтэйһэн энэһини хайхарнагуй, тингээд убайгүй ябуулаага үргэлжэлүүлжэл байна.

Таанад эрид шанга хэмжээ абаха ёһотой, манай агаарай дайда руу галадын самолётудай ямаршы хэлээлтэйгүүгээр нэбтэрэн орохо ябадал гаргуулагүй ёһотой гэжэ бидэнэр тинхэдэ манай сэрэгэй хүнүүдэ, инлангаа оройнойгоо агаараар бэс хамгаалха ябадалай түлөө сэхэ харюуцадаг хүнүүдэ шангаар хэлһэн байгаабын.

Апрелин 9-нэйхидэл адли бэшшы ябууланууднай ингэжэ хэлээлтэйгүүгээр үнгэрэхэ гэжэ Америкын сэрэгэйхид һананан байгаа юм гү, тэдэнэр булимтархы ябуулаага дахин дабтаха гэжэ шиндэхэн байгаа. Манай арадай, мүн бүхы оронундай ажалшдай эгээл байрат удр болоһоо Майн 1-нэй үдэр—хүдэлмэршэн ангийн аха дүүгүй ёһонот харилсаа холбооной үласхоорондын һаидиртэ тэдэнэр муухай ябуулаага үйлдэхэн байна. Энэ үдэр, эртэ үлөөгүүр, 5 час 36 минутада (Москвagai сагаар) Америкын самолёт манай хилы дабан гараад, Совет оройной газар руу холо хүртээр ниндэлгээ үргэлжэлүүлэ. Энэ булимтархы ябадал тухай Оборонын министр правительствода тэрэ доронг элйдэхэн байна. Правительствона ингэжэ хэлэгдэлһэн байгаа: ондоо оройной газар руу нэбтэрэн ороходоо, яагуулаха байһанаа булимтаргаша мэдэнэ. Хэрбээ тэрэһини хэһэнгүй орхибол, үшөө дахин шнэ хорото ябадалнууды гаргаха байха. Тинмэһээ дары хэмжээ абаха—самолётны бутта сохихо! Энэ даалгабарн дүүргэгдээ—самолёт бутта сохихо.

Түрүүшын шнэжэлэлгын һүүлээр тодорходоо, энэ түсхэй тэмдэг үгшыһе һаа (эдэ тэмдэгүүдыһн шэрээр будагдана байгаа), Америкын Холбоото Штадуудай самолёт байһан байба. (Забүүрхэн абяанууд дуудана. Нэгэн хэлэнэ: Энэ ябууланг Эйзенхауэрдай бидлагуша баштаа үгнүүдтэй хайшан гээд тааралданаб? Энэмнай дээрмэшэн ёһоор сэхэ оройной ябадал бишуу!).

Манай гарт оройной бүхы баримтанууды мүнөө экспертүүдэй комисси шнэжэлэн үзэжэ байна. Апрель 9-дэ ороһоо самолётто адли мүн энэһе самолёт Турциһаа гү, али Иранһаа, үгшыһе һаа, Пакистанһаа ниндэн эржэжэ, Советскэ Союзай гүрэнэй хилы дабаһан байна гэжэ тодоруулагдаа. Эдэл даа манай «һайн хүршэнэр».

Манай гарт бид байгаа бүхы баримтанууды шнэжэлжэ үзэһэйһингөө һүүлээр Советскэ правительствэ Америкын Холбоото Штадуудай үмэнэ шанга буржуаһалга мэдүүлээд, хэрбээ манай орондо эсэргүү нимэ булимтархы ябадалнуудтэй саанашааны үргэлжэлүүлгээд һаань, оройнойгоо аюулгүй байдалы хангахын тулада абаха ёһотой хэмжээ һананан ёһоороо абажа, тэдэндэ харюусаха эрхэ үлэнэбди гэжэ хануулаа хэхэбди. Мүн манай орондо эсэргүү булимтархы ябууланууды хэһын тулада Америкын Холбоото Штадуудта газараа үгдэгэ оруудаташы бидэнэр тои шанга хануулаха хэхэбди гэжэ һананам.

Майн 1-нэй үдэр болоһон ушарта бүхы дэлхэйн оронуд анхаралаа хандуулаха, юундэб гэхэдэ, энэ хада ехэ һанаа зоборитой тэмдэг байга гэжэ бидэнэр тоолонобди. Хэрбээ советскэ самолёттой, жэшэһэн, Нью-Йорк, Чикаго дээрэ гү, али Детройт дээрэ бид болоод, эдэ горууд дэүгүүр ниндэн гараа һаань, юун болохо һэм, һанаад үзэгтэ. Америкын Холбоото Штадууд энэндэ яаж харюусаха байгааб?

Атомна, водородно бомбонууды тэһэн бомбардировшигүүд дежурствода байдаг, тэдэнэр гададын самолёттой дүтэлжэ эрээ һаань, агаарта дэгдэн гаража, бомбардировшик бүхэндэ үрда тэһн заагдана бомбодо газарта шэглэн ошохо юм гэжэ Америкын Холбоото Штадуудай түшаала хүнүүд нэгэнтэ бэшэ мэдүүлһэн байгаа. Самолётудай тингэжэ ошоходо, дайн эхлэхэ байна бишуу. Хэрбээ танай орондо эсэргүү үйлдэгдэжэ болохо булимтархы ябуулгын хэгдэхэдэ, таанад нэгэ талаһаа тинмэ хэмжээнүүды абаха һананай һаа, манай Эхэ оройной аюулгүй байдалда аюул ушаруулаха ондоо оройной самолёттой манай орон дээрэ бид болоо һаань, бидэһини мүн лэ танайхидад адли хэмжээ абан харюусаха гэжэ таанар юундэ һананай гү гэжэ Америкын эдэ түшаала т хүүнүүд асууха дуран хүрэнэб? Иимэ ушарнуудта танай бэлүүлхэ хэмжээнүүды, мүн манай бэлүүлхэ аргатай байһан эрхы хэһын ханажа шадлахгүй.

Харюу үгэхэ юмэнэй манда бид байһандаһн хэһы һэжлэглэнгүй гэжэ һананам. Манайда бомбардировшигүүд дежурствода байдаггүй даа, зүгөөр дежурна ракетнууд манда бид. Тэдэ ракетнуудтай ошохо газартаа тон сэхэ, хажуу тэһэһн хадуруулын аргагүйгөөр ошохо, тингээд дежурна самолётудта орходоо һайнааршы, найдамтайгааршы үйлдэхэ байха.

Нүхэд депутатуд! Булимтархы хүснүүдтэ өөршгөө газары үгэхэ, тэрэн дээрэ манда эсэргүү ябуулаа хэхэдэнэ эдэ хүснүүдтэ туһа хүргэдэг оронудта энэ үндэр трибуна дээрэһэн мүн тон шанга хануулаа хэхэ хэрэгтэй гэжэ би тоолоноб. Тэдэ оройной правительствонууд галаар наадажа байһабы гэжэ үнн хэда ойгохо ёһотой байгаа. Юундэб гэхэдэ, харюулай хатуу сохилтонуд эдэ оронудаташы ошохо, тингээд гурбадхы гүрэнүүдэй булимтархы хүснүүдтэ өөршгөө оронундай газары үгдэгэ өһөдһингөө правительствонуудай бололгүй ябуулануудтай түлөө тэдэнэр харюусаха байна.

Манай оройной газар руу нэбтэрэн оройной Америкын самолёттой болоһон ушар нилээд һанаа зобомоор байһа. Тинмэһээ бидэнэр нимэ ябуулануудай эхэ аюултай байһан дээрэһэнэ Америкын Холбоото Штадуудай зүгһөө булимтархы ябууланууды болоулын тулада Аюулгүйн Советэй үмэнэ энэ асуудалы табихабы.

Америкын Холбоото Штадуудай булимтархы хүснүүдэй нимэ ябууланууды яаж сэгнэхэ хэрэгтэйб гэжэ ханаһаны бэрхэтей. Майн 16-да бидэнэр Правительствонуудай толгойлогшонорой Зүблөн дээрэ Америкын Холбоото Штадуудай президентэй уулаха ёһотой бишуубди. Харин энэһэй болохын хоёр нөдлөһи үрда тэс США-гэй агаарай-сэрэгэй хүснүүд Советскэ Союз туһаа булимтархы ябадал үйлдөө. Али энэнэ Майн 1-нэй һайндэрөөр дашарамуулан амаршала юм гү? Самолёт эльгэһэдэ нимэ үйлэ хэхэдэ, юу хэхэ байһанаа ойлгоогүй аа! Дээрмэшэн зорилгоор эльгэһэдэһэн самолётнай тэхэржэ эрэхэ, тинмэһээ бидэһини хэһын хэхээхгүй гэжэ тэдэнэр һананан байгаа ха. Тэдэ Парижда уулаха ёһотой правительствонуудай толгойлогшонорой үмэнэ табигдана зорилгонуудтай эдэ ябуулануудын оройдоо тааранайг бишуу.

Эзлүүдгүй нимэ тобилол хэгдэхэ ёһотой: правительствонуудай толгойлогшонорой зүблөсө буруу үргэхын тулада гү, али ядабаа бүхы дэлхэйн хүлээжэ байгаа хэлсээнүүды баталалгада һаалта хэхын тулада Америкын Холбоото Штадуудай булимтархы империалистическэ хүснүүдтэ үлдэй үдэ хайабтар эдэхитэйгээр элбэ ябууланууды үйлдэжэ байна.

Советскэ Союзай газар руу нэбтэрэн оройной энэ самолётны хэн эльгээгэдэ гэһэн асуудал гарана? Америкын Холбоото Штадуудай зэбсэгтэй хүснүүдтэ главнокомандагшан байгааһа президентын зүбшөлөөр энэ самолёт эльгээгдэн байгаа гү, али Пентагондо байдаг милитаристнууд президентэ мэдүүлэнгүйгээр энэ булимтархы ябуулаа үйлдэхэн байгаа гү? Хэрбээ энэ мэтын ябуулын Америкын сэрэгэйхидэй өһөдһингөө харюусалга дээрэ хэлэг байгаа һаань, энэнэ дэлхэйн олониты инлангаа гүнзгүүгөөр ханашархуула ёһотой. Мүнөө США Франко хоёртой хоорондо тогтоогдохон хани барисаанһаа болохо, Америкын булимтаргашад Испаниин хулилта правительствода эсэргүү бодоһон Испаниин сэрэгэй хунтадал адли дүра зоргоороо ашалха гэжэ бодоо гү? «Сулөөтэ дэлхэй» гэдэгтэ сэрэгтэй диктаторнууд Франкогой арга методүүды хэрэглэн, өөршгөө гуримы нэгэнтэ бэшэ тогтоодог.

Гэбшыһе хаана бодохо эрхэ сүлөө биһб, харин хаана дарлалта ханшалалта байнаб гэжэ арадууд ойлгодог болохо байна. Урда Корейдэ болоһон үйлэ хэрэгүүдыһы абаад үзэе. Марионеточнэ гуримы толгойлогшо Ли Сын Ман, США-гэй эрхм хүнээр ба өөршгөө оройной эсэгэ гэжэ Америкэдэ зарим нэгэнэй нэрлэлэг энэ хүн мүнөө арад зондо хобхолон халуулаад, политическэ һээ болоод байна. Энэ ушар хэрэгүүдтэ арад зонны коммунистнууд тухираагүй. Энэһини США-гэй хүтэлбэрлхы ажал-ябуулагшдашы мэдэрхэ багатай болоо. Урда Корейдэ арадай тэсэхэ, зоболонто байдалда байха арганэ һаала, энэ арад тинмэ гэшгүй хүндэ дарлалтада эсэргүүсэн болоо. Мүнөө дээрэ эмхи гуримгүйгөөр, зүн дэгэн бодоо. Эндэ гансал Ли Сын Манай гэм бэшэ, харин тэрэһини дэмжэһэдэй гэм, Урда Корейн арадай хүзүүн дээрэ Ли Сын Манинэ һуулгаһадай гэм гэжэ арад зон улам һайнаар ойлгодог, ушар хэрэгүүды зүбөөр тайлбарилдаг болохо байна. Эдэл дэмжэһэдэ—Урда Корейн арадай зоболонто байдалда оройной түлөө харюусаха гол тэмдэг мүн.

Эрхэ сүлөө олгогты гэһэн эрилтэйгээр арад зонной жагсаалануудай нимэ олоор «сулөөтэ дэлхэйлэ» болохо байһаниһын туһана болоһон ябадал бэшэ ха!

Нүхэд депутатуд! Советскэ Союзда эсэргүүгээр Америкын Холбоото Штадуудай дахин үйлдэхэн булимтархы ябууланууд правительствонуудай толгойлогшонорой зүблөөндэ мүргүүлэн тааруулан ябадал гэжэ ханахаар болоод байна. Элэрэн юундэ нимэ ябуулаа хэнэб гэхэдэ, бидэһеры хашаад, тэдэндэ бодохо дээрэ үгы сэрэгэйһэн үлүү хүсөөр бидэһини айлгаха, тингэжэ үласхоорондын түшүрилтэ шанга байдалы һуларуулахын түлөө тэмсэлдэ, «хүйтэн дайнай» байдалы усадлахын түлөө, буу збэсэг түргэнөөр бүтээлгы болуулахын түлөө тэмсэлдэ манай шиндэхы һуларуулаха гэһэн зорилготой. Арсалдаата асуудалуудаар үгээ ойлголцуулахагүй гэһэн зорилгоор энэ ябууланууд хэгдэнэ. Тус самолёт эб найрамдалтай самолёт байгаа, һайн һанаагаар эльгээгдэхэн түлөөлөгшэ байгаа гэжэ хэлэхын аргагүй ха юм. Угы! Энэ булимтархы зорилгоор хэгдэнэ үнэхөөрөө бандит ёһонот ниндэлжэ байгаа.

Бидэһини хашаа, айлгажа байгаад, манай үбдэгүүды, манай шоргы һугалгаха гэһэн тэдэнэй оролдогоһоно ямаршы үрэ гарахагүй гэжэ энэ самолёт эльгээһэн господангата бидэнэр хэлэхэбди. Хашалта заналта хэхэ байгаад, булимтаргашда таарамжатай шиндэхээрн абуулаха гэһэн бүхы хүснүүдтэ харюу үгэхэ арга боломжо Советскэ Союзда би.

Манай Эхэ оройной хилы хамгаалха талаар тэдэндэ даалгагдана зорилгы нэрэтэй солотойгоор дүүргэн сэрэгтэй частнуудай бүхы сэрэгшэтэ Советскэ правительствын зүгһөө баясхала хүргэхэһини зүбшөгты.

Ород хүнүүд, Совет оройной арадууд айлшады тои хүндэтэйгөөр угтадаг заншалтай. Энэ заншалын эрте үрда саһаа хойшо байдаг. Гэбшыһе манай Эхэ оройной газар руу гартан бүү барин ороғошыһы манай арад урдаһаан бүү барин холодоо угтадаг, тэдэндэ үнэнээн тоборог болоторн харюу үгдэгэ байгаа. Хэн нэлмэ жалаар манда оройноб, тэрэ нэлмэ жалааа хосорхо гэжэ арад зонной дунда үннһөө хойшо хэлсэдэгтэй дэмь бэшэ.

Нүхэд! Совет арад, манай правительство хадаа Америкын Холбоото Штадуудта эбэй ёһоор, хани нүхэрэй ёһоор холодоо хандадаг байһан, мүнөөһы хандадаг байна. Гэбшыһе энэ һайн хандалынгаа харюудан муухай ара һанаагаар манда хандаха ябадалтай ушарабди. Америкын сэрэгшээтэй хоротой ябуулаа хэгд байһадан, бидэнэй зэбүүрхэн дүраа гутажа байһанамтай ойлгосотой. Гэбшыһе бидэнэр өөршгөө ябуулгада энэ зэбүүрхэлээ хүтэлбэрн болгохо ёһогүйбди. Мэдэрлээрээ бэшэ, харин ухаан болодоороо хүтэлбэрн хэхэ хэрэгтэй.

Хэрбээ эб найрамдал батадхаа гэжэ үнэхөөрөө хүсэлдэ юм һаа, гүрэнэй ажал-ябуулагшад энэ мэтын ябууланууд ямар хойшолонгуудтай байжа болохоб, ямар юмэндэ хүргэжэ болохоб гэжэ ухаайтай һонороо бодохо үзэхэ ёһотой. Хинтэй, эрьюэтэй Гитлерэй самолётуд дэлхэйн хоёрдохон дайнай үрда тэһэн манай Эхэ оройной агаарай дайда руу нэгэнтэ бэшэ нэбтэрэн ородог һэн. Советскэ правительство энэһ-

ниень буржуаһаад һэн, тэд Гитлер эдэ бүхы буржуаһалганууды хайхардаггүй байгаа, хожомын биднэдэ довтолоо. Энэ юугээр дүүрээ һэм—бүгдэндэ һайн мэдэжэ.

Америкын самолёттой нэгэ дахин бэшэ, харин дабан оройной ушары бидэнэр ямараар сэгнэнэ биди? Дайнай үрда тэһ, довтолхынгоо үрда тэһ, тэдэнэр ингэжэ байна гү, ондоогоор хэлэхэдэ, өөршгөө үдэ Гитлерэй хэйн үйлэ дабтагдажа байна гэжэ энэ ушары сэгнэхэ гү?

Иимэ тобилол хэхэ үндэхэн мүнөө дээрэ үгыл даа гэжэ Советскэ правительство тоолоно. Мүнөө дэлхэй дээрэмнай ондоо байдалтай болоһонхой, хүснүүдтэ тэнсүүри ондоо. Арадуудай эб найрамдал тээшэ тэргүүлжэ байһан хүсэл эрмэлзэл үласхоорондын харилсаануудта бага бэшэ үүргэ дүүргэнэ. Тинмэһээ болоһон ушар дайнай үрда тэһ хүсээс түршажа байһан ябадал, довтолхын тулада сэрэгтэй тагнуул хэхэ байһан ябадал гэһэн тобилол бидэнэр хэнгүгүбди. Энэмнай юун бэ гэхэдэ, хүнүүдтэй нервы шангадхыһын тулада, бидэһини «хүйтэн дайнай» эрхэ байдалда дахин оруулхын тулада хэгдэхэн сэрэгтэй тагнуул мүн. Энэ юундэ хэгдэнэб гэжэдэ, «хүйтэн дайнай» мүйлһэнүүдтэ хэмхэрдлэнүүды үлөөхын тулада, тэдэһини хүргэхын тулада, мүн элдэб налогуудаар арад зонно империалистнуудайн дээрмэдэжэ байха, буу збэсэг бүтээлгы үргэлжэлүүлжэ, дайнай болохоё байһан шнэгээр арадууд айлгажа байха, тэдэһини мэдэлдэ байлгахы зорилгоор түшүрилтэ шанга байдалы дахин бид болгохын тулада эдэ бүгдэ хэгдэнэ.

Советскэ Союз булимтарха гэһэн ямаршы һанаашалгагүй. Бидэнэр «хүйтэн дай» усадлахы хүсэһэнбди, бидэнэр буу збэсэг хурааны хүсэһэнбди, тинэ энэ асуудалаар Нэгэдэмлэ Нацнуудай Организацда манай оруулан дуралханууд мүнөөһы хүсэндөө үлэнэ. Буу збэсэг хурааха, тэрэнэй хойноһоо хүсэтэй хилалта тогтоохо гэшэ бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалы хангаха зүб зам гэжэ бидэнэр үшөө дахин онсолон тэмдэглэнэбди. Иимэ эрхэ байдалда ондоо орондо эсэргүүгээр булимтаран довтолхын тулада нэгшыһи орон ганса талаһаа зэбсэглэжэ шадхахагүй.

«Хүйтэн дайнай» байдалы усадлахы, бусад ороннуудта эсэргүү хоротой ябууланууды болуулахы уряалаң, Советскэ Союз Америкын Холбоото Штадуудай правительствода үшөө дахин хандана.

Газар дэлхэй дээрэ һуудаг бүхы хүнүүды амгалантайн эб найрамдалта, зол жаргалта байдалтай болгохын тулада гүрэнүүдтэй хоорондо харилсаанда эб найрамдалтай эрмэлзэл-хүтэлбэрн болгохо хэрэгтэй.

Манай орон туһаа булимтархы ябуулануудай үйлдэгдөөшы һаань, Америка ошохо үлөө хэһэн хани ёһонот уулазлануудад бидэнэр мартаагүйбди гэжэ Америкын Холбоото Штадуудай арада хандан мэдүүлнэбди. Тусхай империалистическэ, монополистическэ хүснүүдтэ бэшэ Америкын арад зон Советскэ Союзтай эбтэй хайханаар, хани барисаатайгаар һуухы хүсэһэн гэжэ би мүнөөһы гүнзгы хээр этнэгэнб. Бидэнэршы эгээл тинмэ мэдэрлээр америкынхидтэ харюусаһабы, Гэбшыһе минн мүнөө элйдэхэ байгаа Америкын булимтархы ябуулануудэнэ оройной арадышы һанаата болохо ёһотой.

Эб найрамдалы хүндэлдэг, амгалантайн байдал тогтооһон, «хүйтэн дайн» усадлахын түлөө тэмсэлдэ ороһон, хүсэ шадалаа хайрладаггүй бүхы хүнүүд хадаа элдэб аюулта сэрэгтэй ябадалнуудта дүрагайшушы гүрмйтэй байхынь эрид шангаар уряалаха, мүн дэлхэй ракетно-атомна дайнда арадууды татан оруулахаһын тулада тэдэһини бариха зорилгоор бүхы хүсэ шадалаа үшөө эхээр элсүүлэн шантагдаха ёһотой. Ракетно-атомна дайнда булимтаргашады үхэхэ, гэбшыһе тэрэ дайнда гол түлэб арад зон шуһа мяхааа урдахуулаха байна.

Бидэнэр эб найрамдал хүсэһэнбди. Тэдэ эб найрамдалы хүсэхэ гэгшэ тэрэһини гүрайнаһал эрхэ гэһэн ябадал бэшэ. Эб найрамдалы туйлан тогтоохо хэрэгтэй. Харин эршэтэй шангаар ажаллан, оройнойноо һур хүсые улам эхэ болгон, эгээл шнэ, эгээл найдамтай бүү збэсэг бүтэн, экономикаёо дэбжэн, техникэ, наука хүгжөөн хүнэй ажалы хүнгэдэхэдэ шнэ машинанууды улам эхээр байгуулан, хүнүүдтэй һуудал байдала ба оюн ухаанай эрилтэнүүды ханган, эб найрамдалы туйлажа болохо. Хэрбээ баруун гүрэнүүдтэй эбсэгээ хурааха дүрагүй һаань, манай солдаалууд, манай офицернууд, манай Советскэ Арми дэлхэй дээрэ эгээл һайн бүч зэбсэгтэй байха ёһотой, тингээд Советүүдтэй Орондо гү, али бусад социалистическэ ороннуудта эсэргүүгээр жада нэлмэ жагсаан, булимтаргашдай оробол, тэдэндэ болошошгүй хатуу сохило үгэхэдэ тоогоороо хүрэхэ буу зэбсэгтэй байха ёһотой.

Империалистнууд социалистическэ байгууламты үзэн ядана, марксистско-ленинскэ һургаалы үзэн ядана. Энэнэ тэдэнэй хубин үзэлтэй хэрэг, зүгөөр энэнэ дай үүсэхэ шалтаг бэшэ. Бидэнэршы капиталистическэ байгууламтада һөөл дуратай бэшэбди, зүгөөр бидэнэр өөршгөө байгууламты ондоо ороннуудта бүү збэсэгтээр баадан абуулаха дүрагүгүбди. Хүгшэн моринной үтэлжэ, һүүлэй һүүлэ шархяа хатажа, хадын боорило эзэһини хаядагтал, капиталистическэ өөршгөө һань дүүргэг. Арадууды зоболонто байдалда, дайн дажарта хүргэдэг элбэршгүгэй зүридлөнүүдэ империализм улам эхээр харуулаха бүрээ, өөршгөө муу муухайс улам түргөөр элирүүлхэ, яра шарханууд а харуулаха бүрээ, тэрэ энээгээр империалистическэ ороннуудта һуудаг арадуудтай зүгһөө уур сухал, үзэн ядалгы улам түргэн түрүүлхэ юм. Империализм үласхоорондын байдалы хурсадан, элдэб эсын кризисууды байгуулан, мүн эб найрамдалта аюултай үзэгдэлүүды үүсхэн байһадаа, арад зонной уур сухалы хүргэнэ, өөртөө үхэлэй нүхэ малтана.

Нүхэд депутатуд! Манай правительство зэргэ оршон байлгын һонор тодо, шууд сэхэ политика ябуулай. Энэмнай—ленинскэ политика мүн, бидэнэр тэрэнэ хамгаалабди, тингээд гүрэнүүдтэй хоорондо һи арсалдаата асуудалууды хэлсэһэнэй ёһоор шиндэхэ арга боломжонуды олохын тулада бидэнэр бүхы шадалаараа оролдохонд. Хэрбээ заримануудтай «хүсэ баримтаһан» шэрүүн политика ябуулаһан үлнээр социалистическэ ороннууды һуларуулаха гэжэ мүнөөһы оролдожол байдаг һаань, энэ политикан мүнөө хосороо гэжэ ойлгодогүй һаань, бидэнэр тэдэндэ хэлэһэнбди: тинмэ саг үнгэрөө.

байгаа, тэд Совет гүрэнэй һур хүсые өөршгөө лэ зүүн дээрэ тэрэ мэдээ. Советскэ Союзые һэбхи шибү хүлгэтэй асарн томо амтан мэтээр харуулахы элдэхэ байһад үнн хада газар доро үжэжэ һаала, харин Советскэ Союз болбол социалистическэ экономикн эрдэм ухаан болон соёл культурын үзэгдөөгүй һаа барһанай һүлдэ тэмдэг, манай арадай зохомон ухаан оюунай хүсэтэ ниндэлжэ болгон, өөршгөө гүрэнэй ымпелье һарада эльгээгээ.

Бидэнэр сэлхэл зүрхэ сэбэр, һайн һанаагаар дүрэн, Парижда болохоё байгаа Зүблөөндэ ошонмнай, тинэ али алинайшы абамаар хэлсээ туйлаха тулада хүсэ шадалаа ганнахагүйбди. Гэбшыһе эб найрамдалда һуухы эрмэлзэжэ байгаа бүхы дэлхэйн арадуудай һанал хүсэлэнь энэ хэмсээн хангажа шадангүй байһадаа болохо гэршэ шнэжэ тэмдэгүүдтэй бид байхынь бидэнэр хари арга боломжонуды тодо һонороор сэгнэхэ ёһотой бди.

Шухала болоһон асуудалууды хэлсэһэнэй ёһот шиндэхын тулада бидэнэр бүхы шадалаараа оролдоноб байгаабын, орсолхошөөбди. Һайн һайхан үр дүн туйлагдаа һаань, ондоогоор хэлэхэдэ, правительствонуудай толгойлогшонорой, зүблөөндэ хабадлага гүрэнүүдтэй түлөөлөгшэһэй үгээс ойлголсоо һаань, бидэнэр эгээл эхээр байрлахыбди. Гэбшыһе эхээр хүжэ хэтэрүүлжэ хэрэггүй, юундэб гэхэдэ, һайныһе һаа буруу бодоһоннуудта абагдажа болохо байна. Урда хэлэгдэлдэй ёһоор: «бурхан тэнгэридэ найдаһан һаа, өөрөө бүү мэдэхэ».

Тинмэһээ шиндэхээр болоһон шухала асуудалууд туһаа эгээл дээдэ түшаалтаны зүблөөндэ хөөрлэдэ болохо гэжэ бидэнэр найданабди. Зүгөөр элбэр маанайды гасаалха, наадалаа һаана һаань, элбэр маанай шадалаа харуулаха, Советскэ Союзай зүгһөө өһөдтөө хэрэгтэй ямар нэгэн бууланууды алдуула абахын туладад сулгарха һанаатай һаань, энэһини ямаршы үрэ гарахагүй. Иимэ юмые өөршгөө шнэ харадаггүйбди адли хэзэһы харахагүй гэжэ эрмэтын түсэб зохиёжо байһад мэдэг. Бидэнэр өмнэ мүн хүсэндэ, манай социалистическэ байгууламты хэмжээлэнгүй эхэ арга боломжло найданабди.

Бидэнэр саашадашы эб найрамдалтай замаар дабшаһабы, экономикаёо хүгжөөхэбди, арад зоннойгоо ажабайдалы һайжаруулахыбди, Советскэ Союзай обороны батадхашабы. Бидэнэр дэлхэйн хондо дохи дайнда тэсэжэ гараа ха даа, тэрэнэй хол шолонгууды усадлаха ха даа, мүнөө Советскэ Союз бүхы социалистическэ лагерь хүсэ шадалайнаа түлэг дунда һалбаржа байна, тинэ капиталистическэ үрэмтэй хүсээ үзэлсэдэй аргатайбди. Империалистическэ гүрэнүүд манай арадуудай хүсые дууһаһатт бидэнэр илахабы, ухаан болол илаха, манай эб найрамдалта эрмэлзлэгнүүд илаха гэжэ бидэнэр найданабди. Хэрбээ хэлсэһэнэ амжалтын туйлагдаһа гүй һаа, хэн энэндэ гэмтэйб гэжэ бүхы дэлхэй арадууд ойлгохо.

Советскэ правительствэ үласхоорондын түшүрилы усадлаха гэжэ эрид шууд оролоно. Гэбшыһе түшүрилы усадлаха гэшэ үндэхгүй хоохон боло бэшэ, энэ хада элдэб тодорхой хэрэгүүдтэ бэлдэхэ олохо ёһотой. Эгээл дээдэ түшаалтаны болохоё байгаа зүблөөндэ бүхы дэлхэй дээрхэй эб найрамдалы батадхашын тулада үнэхөөрөө эхэ оролдог хэдэхэ ёһотой, энэ зүблөөн дээрэ тэрэндэ хабадлага үнэхөөрөө һайн, үнэхөөрөө эб найрамдалта харилсаануудтэй дунда тогтоохо үндэй һуури бид болгохо уялгатай гэжэ Советскэ правительствэ тоолоно мүн, нүхэд депутатуд, таанадайшы һанамжа, буу совет арадай һанамжа тинмэ гэжэ би этнэгэнб.

Нүхэд! Манай орон түхэтэй илалтанууды туйла Советскэ эрдэмтэ болон инженернууд замбууланууд мэдэлдэ оруулаха хэрэгтэ Циолковскийн теорит үндэхээр аймабтар ехэ амжалтанууды туйлаа. Эрдэм ухаанай үр ехэтэй хүдэлмэри хэхэ, агууехэ нэлмэ нүүды бэлүүлжэ бүхы арга боломжо эрдэмтэдн манай гүрэнэй, манай арадай олгожо үгэһэнэ ашаар тэдэнэрнай нимэ

НАЙРАМДАЛ ИЛАЖА, ЭНХЭ ЖАРГАЛ МАНДАГ ЛЭ!

☆☆

ДИЙН МАНДА ХЭРЭГГҮЙ, АМГАЛАН МАНДУУХА, АЖАЛЛАХЫЕ ХҮСЭНЭБДИ, ЭРЭЭЖЭ АЖАЛАЙ ТҮРҮШҮҮҮЛ, КУЛЬТУРЫН ТҮЛӨӨЛЭГШЭД МЭДҮҮЛНЭ:

Жаргалта байдалтай жэл бүрн улам найжарна. Амгалан ажаллараа долоон жэлэй түүхэтэ түсэбье уридшалан дүүргэхэ — түрүүшынэй зорилго.

П. Милин,

Социалистическэ Ажалай Герой, ПВЗ-гэй бригадир.

гоор тэмсэжэ гараа нэн. Фронтын хэрэгсэлые хэн хангааб — ехэнхидээ эхэнэрнүүд. Мүнөөшье амгалан байдалай үедэ эхэнэрнүүд коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэлэй түрүү эргэдэ ябалсана.

К. Филиппова, мяханай

комбинатай мастер, Социалистическэ Ажалай Герой.

дууд урдынхиһаа үлүү хүртэй, гоё найханууд болонхойл.

Эб найрамдалай хүсэн илажа, хэтын хэтэдэ амгалан байдал мандаа болтогой!

Ч. Цыбиков,

Социалистическэ Ажалай Герой, барилгашан.

хүн түрэлтэндэ хэтэ мунхын амгалан тайбан байдал хамгахын тулада парти, правительствынгаа айхабтар ехэ оролдогдог гаргажа байхад үнэн сэхэ, шударгы ажалараа харюусая.

П. Жалсанова,

Сэлэнгын Карл Марксын нэрэмжтэ колхозой наадагшан, Социалистическэ Ажалай Герой.

ажайуухын түлөө тэмсэлдэ хуби-тата оруулхаар зоригжон, коммунистическэ ёһоор ажаллаха гэжэ оролдоноб.

Б. Доржисва,

Мухаршэбэрэй «Эрдэм» совхозой хонишон, Социалистическэ Ажалай Герой.

нютаг тосхоноо, гэр байраа орхёод, худёо тала тээшэ дабахынь харахан хүн амды ябаа сагта энэ ушар дахин үзэнхэйб гэхэгүй байха!

Бүхэзэлхэй дээрэ эб найрамдалай элшэ одон хэтын хэтэдэ халбарнай гэжэ, үнэншэ хүн зонтой адли, би ехээр хүсэнэб.

Д. Батажабай,

уран зохёлшо.

дожо байһанай гэршэ жэшэе болоно.

Дүрбэн ехэ гүрэннөө толгойтогшодой һаядаа Парижда болохоё байгаа зүблөөн эб найрамдал хамгаалха, бүү ээбсэг бүрн хуряаха хэрэгтэ туһалха бээ гэжэ найданаб.

Н. Чубаров,

Улан-Удын 33-дахи хургууллин директор.

☆☆

Советскэ Армин сэрэгшэдэй дурасхаалда зорюулжа Берлиндэ табигдаһан памятниктай гол монумент «Совет сэрэгшэ-илагаша». Монументые зоёогшо скульптор Е. В. Вучетич.

Хүн түрэлтэн амаржайнай

Советскэ Союзай Герой Ж. Е. Туласвай хөөрөөһөө

Европын олон ороние хүнэй шуһаар будажа, хамаг зоной хараал шэнгээһэн эрлэг Гитлерэй хүрэг алууршада довтологдоод, инэг Эхэ оройнойгоо эхэ аюулда ороходонь, буугаа барижа бодогшодой түрүүшын эргэдэ жагсалсан. Баруун-Хойто фронто дайлалдаа нэм. Үзэсхэлэн найхан городауд, тосхонуудыемнай үнэнэ шандарга болгожо, хэндэһые хориг хээгүй үбгэд, хүгшэд болон үхибүүд хүрэтэр худалһынь харахадаа, зүрхэнэйм шуһан бусалан долгисоод, юуныһе болог — дайсадые дараха гэһэн нэгэл бодолоор нэбтэрэнхэй йадаг байгаа, 1941—42 онуудай үеэр минни мэргэн тошоһоо олохон фашистууд шархяа хатааһан байха. Совет сэрэгшэд гайхамшаг габьяа гаргаһан, түүхэтэ илалта туйлаһан алдартай. Гүрэн түрээ, жаргалта байдалаа хамгаалһан тэмсэлнай — хүн амтанай хэтын хэтэдэ амар амгалан ажайуухын түлөө тэмсэл мүн гэжэ ойлогдог байгаа.

Энэ дайнаа шалтагаалжа, хэдэн миллион эхэнэрнүүд эрэ нүхэргүй үлээ, хэдэн миллион үхибүүд хайрата эсэгэ, аханарһаа хахасаа гээшэб? Импералистуудай жүрөөдлэг атомина дайн үүлхэдгээ һаа, үшөө ямар сэхэ һандарал, гэмтэл болохо гээшэб? гэжэ һанахадаа, зүрхэн үбдэнг. Тиммэнэй дайнай үүлхэдгэ гол шалтагануудые үндэһөөрн үгы хэхэ зорилгоор манай Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын хараалжа, бөөлүүлжэ байһан хэмжээ-ябуулганууд али тухай эсэн, али тухай найн хайхан бэ!

Коммунизмын замаар дабшажа, байдалаингаа жаргалтай ботохо тума амгалан тайбан ажайуулайди гэһэн хүсэл бодолой улам хүсэтэйгөөр бадархан ойлогсотой.

Би мүнөө гурбан үхибүүдэй эсэгэ болонхойб. Октябрин басагтаманай — юуэдэхи. Вова хүбүүмнай — зургаандахи классуудта һурадаг, бага хүбүүн Василь — хургууллин һаһа үшөө гүйсөөдүй. Энхэ тайбан сагта үри бөөнөрэйнгээ эрдэм мэргэжэлтэй, ажалша бүхэриг хүнүүд болохын хойноһоо шармайн оролдожо байхынь харахалда урматтай даа.

Дайнай ээбсэг дуһан хураагдажа, хүн түрэлтэн амаржайнай. Түнхэнэй аймаг, Толгойн сельсовет.

☆☆

Баатар габьяагай мүнхэ алдар

Совет оройной Эбсэгтэ Хүсэнуүд Эсэгэ ороно хамгаалын Агууехэ дайнай жэлүүдтэ фашист Германиин, тэрэнэй союзнистуудай 1024 дивизионе бута сохихон юм. Советэй Эбсэгтэ Хүсэнуүдтэй тэмсэхэдэ дайсад дунда жэшээгээр недели бүри табан дивизиез алдадаг байса. Иимэ ехэ гээлтэ хоролто фашист Германиин сэрэгтэй хүсье эссэһэн һандаргаа бэлэй. Совет хүнүүд фронт дээршье,

ажаллажашье габьяагай олон түмөрөө баатар габьяа гаргадаг һэн. Манай хүнүүдэй гайхамшаг габьяа гаргаһан дээрһээ илалта туһалха замдахи бухы һаад тойбо хамгадан зайсуулагдаа. Дайнай үедэ совет сэрэгшэдэй дундаһаа 12 миллион хүндэ орден, медаль барюулагдаһан, 11 мянган хүндэ Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоһон, эдэнэй 102-ынь хоёрдохё Герой болоһон байха.

Цырен-Базар БАДМАЕВ

Гурбан мөөртэй машинахан

Гурбан мөөртэй,

яла-сала, Ганса нодотэй машинахан, Урдаһаамни гарама ербэл даа, Үйлсын дундуур шинганан.

Хүлгүй хүн могоодон һууна, Хубуухыннь согсойн зэргэлээ, Хулнүүд дээрхэнээ үндэгшэн, Хүхнээ абадаа эрхэлээ.

Машинахан аалишаг, хашан даа, Мандагар «Зимууд», «Победнүүд» Харгы гаргама үгэхэднэ, Хажууханаарынһые гүйлдэнэд.

Зариман мундаб даа тогтомо, Зохишоон хараад һаланагүй. Угы даа, энэһине харахадаа, Угтаһые сэдхэли баярланагүй.

Хэрэгтэйнһые хэрэгтэй машина, Хэдыһые соходол заахан һаа, Тэм тэрэн лэ ябахал даа, Тийгэбһые имэнүүд машинын Хэрэггүй байдаг гэһээ һаань, Хүнүүдтэ хураггүй дээрэ һэн даа.

Энэ хүн илгэнэ ябанхаар, Энхэрдэг тэршэхэн хубуугээ Үргэнээ хүзүүндээ унуулхадаа, Үйлсөөр алхалха һэн хүхуугээр, Манайхинай хэды олон зон Муухай дайнай дүүрхэ дээр

Европын шоройдо булагдан, Ерээгүйб даа гэрэхиндээ!

Тэрэ гэнээр яларалдан, Түргэхэн илнүүд урилдаба. Тэд лэ

мөөхил хорото дайн Түглын зосоом һанагада. Гурбан мөөртэй,

яла-сала,

Ганса нодотэй машинахан Урдаһаамни гарама ербэл даа, Үйлсын дундуур шинганан.

Хүлгүй хүн могоодон һууна, Хубуухыннь согсойн зэргэлээ. Хулнүүд дээрхэнээ үндэгшэн, Хүхнээ абадаа эрхэлээ.

Табигтыл даа энэ машины Таанад хотонууд, гүрэнүүд! Холын парламентуудта,

Ассамблейдэ

Хүрэмэ эрэг лэ һэтэ—шууд!

Хүрэмэ ерэхэдээ

халхэ:

—Харагшынни

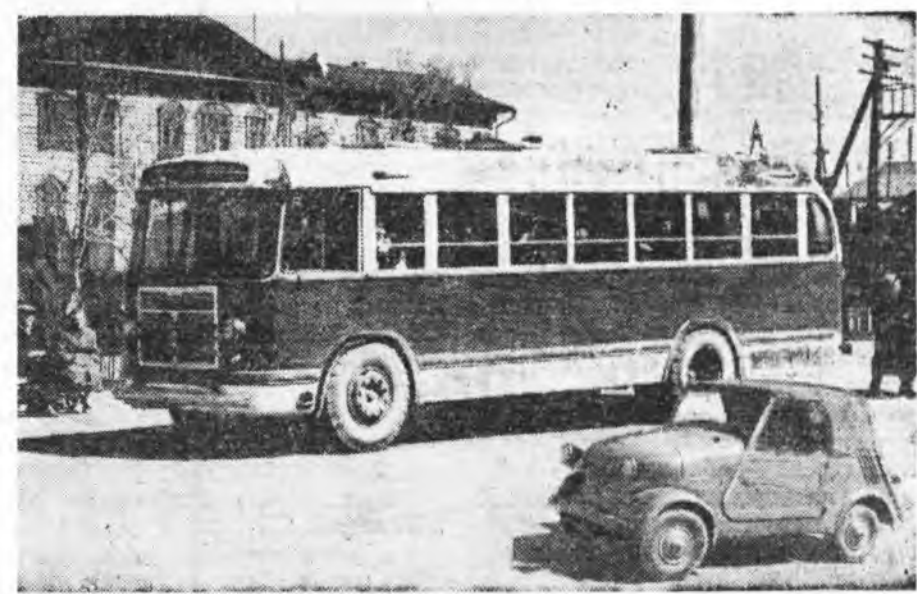
хүнүүд

Энэ дэлхэйдэ

хэтэ мүнхэ

Эб найрамдал мандаг!

1956 он.

А. Мантаевай фото.

Сагаахан хуһанууд намилзаа...

орой үмхирһан ой модотой, орбон ботли хара тайга хэдһыһе бо-лохой намга сох уужае гашалл-хайн үнэр анхилжа байхыһе юм-миде. Гантэ үзэгдэ дуудлаагүй гашан буула, хүсэтэ шуурган гашан ой үндэһөөр хойбо сохуу-дүгээ унуули шатажа, газар-манджа. Арвун тунгалга агаар-алтан шара наран игажа, шинэ-лаар дээрэ хабарай хайхан зүл-дэн ургаба. Тэдэнэй дундаһаа гүл-дэһэн хуһан һагсыгхадан гаража, гүлгэрхэ тутам өвдөө тэгүүлэн-дэн дэлхэйн үнгэ шомөг болохо

руулба. Зүгөөр!.. Энэ үндэһээ бүхэжүүл-жа, эрэлхэг бөө аршадуулжэ урдһан хү-жэ сагаахан хуһанай хойбо үндэһээгэ-унабагүй, хорото муухай шуургантай хүдэр-рөөр тэмсэжэ, асаэй эсэтэ илажа гарабал-даа. Хуһанай мүшэрһинь ороцдо шанхан муушарүүд гүлгэлэн гарабал, шугарһан халһанайн ороцдо шанхэн халһан дай-харлан ургабал. Хүдэржэһэн хүйһемнай-тойрон, хүбүүн хуһанууд жэрбөлдэн бо-доод, үдһе үгэнэһэй һөрүүхэн һабһадад шөрбөгсөһөн наһаһаа зөөлхөһөн хүдэр-гэжэ, үгһын һайхан аялгаар хүхүүн дуу-гаа эрэгтэ татан намилзаал...

Гурбан түрүнһе, арад зонийһе хуби-заяанда шиморхуй бархһангад тохьолдог-до бииу. Тиммэ шанга бархһанһе имгал-да бата бихи байдалтай орон гүрэнүүд, хүдэр-омог сэдхэлтэй хүн зон дабажа гарадаг-ха юм.

Манай инэг һайхан Эха орон, эрэлхэг зоригтой арэд зон тэрэхэн ногоохон ху-бан мэтээр хасдэ бархһангад үзэһон байха. Тэрэнэйнгээ хойно хатуу зоригтойгөөр га-ржа шадаһынь хүн лэ һаа мэдэхэ бай-ха. Тэрэ гэнээр арбан табан жэл болоо. Арбан табан жэл! Арбан таб дахин агуу-еэ Илалтынгаа үдэһе тэмдэглэжэ бай-нади. Алар дүрбэн жэлдэ тэрэ шүһата тулалдаан үргэлжээдэ байд. Дүрбэн жэл-дэ зүблэлтэ оройноймнай баатарлиг арад амин голдон гамнангүй, хас тамгатай хархис муухай дайсаңтай тэмсэжа, илажа гараа-һан. Энэ илалта данһе һаа үнэтэй сөн-гөөр олдоо даа. Һандаргадаһан хото горо-дууд, галдууһан тосхон дэрэвэнүүд, алууһан, гэмтэһэн олон миллион хү-дүүд... Дуһан хоёр оной үбдэй һүүдһын һаа нэдэндэ харагдана. Москва шадарай Волоколамска ой. Эндэ саһан ехэ, хай-шашыһе хара, хүнгарэгтэн доһотон. Энэ-сонһай энэ ой нөөгүр үнгөрөө һэн. Тара-ниһе ой гэгжэ сөрлөхөөн бархаттай. Хү-сэтэ һалхи шуурганда сохуулжа, тэндэхи-ой модон орбонгоороо унаа бэһэл, дари

туулганда, үхэр бугтай һомондо, бомбод, танка дайруулжа, хяа буга һүрһэн, шугла шогта татууһан байгаа. Тэд ойһе ой. Харин орон һүүһын ойгуур, унахай хухарай модоной оёроор заха-гүй оёроон ябтарал, гуримгүйгөөр хүд-халдан хөбтөөһон хүнүүд—үхөөһон хүнүүд. Алууһан хүнүүд. Хүхэ боро шинсэлтэйн «сөөмдөгшад» байл. Үдвар галуу дон-хон аад, арьюу танга фюрерэйнгээ за-хиралтаар Москва городе абаха гэжэ яба-һаар Волоколамска ой соо үхөөһон олоо ха-юм. Ээмдэлгын дайнда ябалсажа, үнэн бонэ хөргөй түдэ үнэлдэд хата мунхын хараал шэнгээбэ. Боро шинсэлтэйн хэд-бэ гэнэ гүт? Эхэ оройнойгоо түб того, инэг һайхан Москва хамгаалан унаһан, арэд зонийнгоо эрхэ сүлөөгэй, бөө даанхай бай-далай, зол жаргалтай түдэ амин һаһаа үзэһон, дэлхэйн түрүү хүн түрэлтэнэй сөөжэ зүрхэндэ мүнхэ дурасхаал боложо хадуудгайн эрэлхэг зоригто баатарнууд—Зүблэлтэ оройноймнай солдадууд, эб най-рамдалай түлөө тэмсэлдэ һэн. Тэднэр һайхан лэ амиды мөндэ яабал аад, түрэл-инэг түб хотоёо сөөжэ зүрхөөрөө, амин бөө-рөө камгаалжа унал. Үнэн хэрэгтэй түлэ-үн, үнэнтэ зүб дай байдалдаа унаһан баатар-нуудта хэтэ мунхын алдар соло!

Тиммэ даа, энэ хараалта дайн соогуур тоо томногүй олон хото городауднай, тосхон дэрэвэнүүднай һандаргадаа, гал-дуула, хэдэн миллион хүнүүдтай гэмтэжэ, адуулаа. Олон миллион үхибүүд эсгэнэ-рүүд, эхэнэрнүүд—эрээ, эхэнүүд—хү-бүүдээ алдаа. Тэд хайһан габһаһи: «Ни һаа—ни, би һаа—би»,—гэһэн шанга асуу-да табигдаад байгаа ха юм. Октябрини-гаа хубисхалай агууехэ туйлалтаһаа ха-хасжа, бэлэр барга, харанхы үе саг-хүдэр һөөргөө тэхэрижэ, бооголнуудай уйтай зүргөөр һалиржа гү, али Октябрингаа хубисхалай агууехэ туйлалтэ аришалан хам-гаалжа, коммунизмын гэрэлтэ һайхан, үр-гэн уужам, жаргалта замаар дабшаха гү?

Иимэ хоёр саглашагүй шанга, амин голый асуудал табигдаад байгаа ха юм. Энэ хоёртой алханийн шөлгөлтэй? Нигэжэ асууһанайһые хэрэг мун байха. Эрхэ сүлөөгэй, бөө даанхай, жаргалта байдалай амта танһан арэд зон хоёрдохи замьнен шөлөггүй яаха һэм. «Волоколумуудай зоболонто зүргөөр һалиржа, бэлэр барга бай-дал хулар тэхэришээр, Эрхэ сүлөөгэй тү-лөө хатуу шанга тулалдаан дундуур хүн-дэтэйгөөр унаа һаа дээрэл»,—гэжэ совет арэд шидэһэн байгаа. Эгээл тиммэээ юугэһые, тэрэ тоодо амин һаһаашыһе гам-нангүй, үхэлэй шанга тулалдаанда нэгэн хүн шингээр жагсаа бөлэй. Эхэ оройнай үдэр бүри баатар габьяалһан шонэ шонэ нэрэнүүдэ дууладаг һэн. «Российнай үр-ган уужам лэ даа, тэд гэдэргээ сухариха газарнай үгы—арадамай Москва!»—гэжэ политрук коммунист Клочковой халһан үгэнүүд бухы орон доторнай соностоо бө-лэй. «Амин наһанай богонийһе һаань, ал-дар соло ута юм»,—гэжэ хөлээд, амин на-һаа гамнангүй, Москва хамгаалһан унаһан, белорус арадай хүбүүн, генерал Давторшыһе һанаад үзэг. Алдарга Российн хүдэ зүрхэн—агууехэ социалист-гурнай түб хото Зүблэлтэ оройноймай хүн-бүхэндэ үнэтэйгөөр һангададаг ха юм. Тим-мэ хадань, тэднэр алханые сухарингүй, амин наһаа гамнангүй тэмсэһон байха.

Нигэжэ илажа гараа һэмди. Тоо томногүй олон амин наһанай сөн-гөөр, хайрлангүй гаргаһан хүнэ шадалай сэнгээр энэ илалта туйлагдаа. Сэсэн мэргэн Коммунист партиин ударидалан аша габьялагаар, бата бихи социалист байгуула-тын аша габьялагаар, үнэн хэрэгтэй түлөө тэмсэһан, хүсэн түгэдээр Улан армин аша габьялагаар энэ илалта туйлагдаа. Энэ илалтын үр дүнгын сөгнөһөгү хэхэ. Гүр-н түрэмнай хэзээ хэзээнэйһинхэ хүсэтэй боложо энэ дайнаа гараа һэн. Түрүүшын социалист гүрнине тойрон, арадай дөх-кратин олон гүрэн тогтоо.

Зүблэлтэ оройной арэд зон агууехэ ила-тынгаа аша үрые эдлэжэ, амгалан байда-лаа зоёжо, долоон жэлэй асар ехэ тү-сэб—коммунизм байгуулгын түсэб табаад,

ерээдүйнгөө гэрэлтэ нарата, жаргалта һайхан байдал тэршэ үргэн алхамаар да-бшажа ябанал. Эсэгэ оройноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветеранууд тэдэнэй дунда, тэдэнэй түрүү эргэдэ ябалсанал. Фронтон-нөхүдэ нүхэдэ нэрлэ һаа, Инолын аймагай «Коммунизм» колхозой тракторист Б. Ни-маев, Бичурин совхозтой хүдэлмэринан С. Цыбков, Ленинэй ордето ПВЗ-гэй аха-лаш инженер-конструктор И. Перфильев, вагонай мөөрин цехын начальник М. Ту-гутов, зэр эмсэсэгэй цехын токарь, анхан майор ябанан П. Дрожжин болон бусад захаһаа абаһаар байна һаам даа. Тэднэр Эхэ оройнойгоо эрхэ сүлөө эрэлхэг зориг-тойгөөр хамгаалһаад, шархатаһан яһан, үе мүсөө гэмтөһыһе һаа, мүнөө арэд зонийнгоо холһе зориһон, зоёһон байгуу-хы ажалда аһан шадалаараа туһална.

Тиммэ даа, арэд зонийнмай саананхи хуби заяан буриһе гэрэлтэй, буриһе жаргалтай байна. Ажана һайн, баян бар-дам байдал айл бүхэндэ айлшалан ерэнэ. Хүнүүдтай гэр байраар һайн, хоолой һай-ниһе хэрэгтэдэ, хубсалаһанай һайниһе үм-дэдэ болоно. Эдэе хоолоороо, эд бараага-раа Америкыне—эгээн баян капиталист гү-рнине хүсээхэмнай. Эрдэм ухаанай, наука техникын талаар тэрнине үни хада урид-лан гаранхайди. Замбуулин юртэмсье га-талан ниладэг ракетэмнай һара. Наран-да совет улагдай мөндө хамгаһаа түрүүн-хүрөө. Удангүй хүн түрэлтэн һүнин дун-дуур туларгаһаа һүдэмхи ногоон гэрэлтэй һарын нуосые һара дээрнэ ошожо мэдэ-хэн ёһотой. Тэндэ хамагай түрүүн совет хүнүүдэй хүрэхэнэ лабайт.

Хэзээһегүй иимэ байдалтай болохо зомди! Зүгөөр... Зүгөөр иимэ болохын тула биднэртэ эб найрамдал хэрэгтэй. Заата залгүй хэрэгтэй. Дахин дайн лэ бү боло-лой, дэлхэй дээрэ эб найрамдал мандай. Манай Зүблэлтэ гүрэн, манай арэд зон ахир тулоур, хүсэ шадалгүй байһандаа эб найрамдал хүсэнэ бинад. Хүсэһыһе бии-дэ. Имарханһы дайсаниһе, ямарханһы довтологһыһе һүнхэхэ, хүнэй шуһаар жү-рөөдэһэн хоншоороо эһэнэн соһоо буттай-

гажа үрдегүйдөн, нүдэ саһаха зуу-ра явза дараха хүсэн бии. Шанэ дай үд-хэгшэд Гитлерһыһе өдөгүйдөөр, хосор-ноһыһе мэдэнгүй хосорхо һэн. Тэд бид-нэртэ ямарһы гэм замагүй эгээлэй зо-ной амин наһан хайратай. Дай үдхэһэн хархис этгээдүүдэй хажуугаар дайнай гал түймэртэ юрын зонийһе дайруулжа боло-хон аюултай. Хүн түрэлтэнэй ерээдүйн гэрэлтэ һайхан байдалһе, совет гэгээр-лы һандаргаһа болоо һаа, харамтай! Эгээл тиммэээ манай оройной засаг түр-е архилэгшэднээ өхилээд, эгээлэй хүнүүд хуртөрөө эб найрамдалай түлөө эршэтэй шангаар, асаһэггүй үсдээр тэмсэһал. Хүн түрэлтэнэй амгалан һайхан байдалай тү-лөө тэмсэлтай хэзээһегүй иладалта хүр-гэхэ. Юндаб гэхэдэ, шан багылата совет хүнүүд ямарһы тэмсэдэ илажа, ямарһы бархһангад дабажа һуранхай. Юндаб гэх-эдэ, Байгалай үмөнэ хүйтан хабаарй бо-лоһыһе һаань, уласхоорондын байдалда ёһотой дулахан хаһар айлашалан ерөөл-дэ. Тоо гүрэнүүдэ толгойлогшод уулзажа, хүн бүхэнэй зүрхэндэ хадуужа яһан тон шухлаа асуудал зүбшанга. Бүхэ дэлхэйн хүн түрэлтэн энэ Ехэ зүблөөнэй үрэ дүнгыһе энхэ найдамтайгаар хүдэһэ.

Хабар! Энэ богонихон үгэ хэнийһы сэдхэл зүрхэ дуулаба аһаа. Тэдэнэй хүг-шэд, хүгүдэһе, хубүүд басагдэһе дүра-гой. Тэрэндэ адууна машыһе, ой модон-һыһе, хорхой шумуульһе дүратай. Манай хүндэтэ Эха-Байгалай үбэлэйнгөө нойрһоо һарээд, ягаахан тэрингээр, хүхөөхон ур-гаар анхилһан һайхан хабаара магтан, хурдан горходой хонгөөһон урахалаар хүгжэм хэжэ дуулаба аһаа. Тэдэнэй һарээд һэгсэһэдэһэн сагаахан хуһанууд намил-зан, ади дуугаа таталсаа. Дайрхайлиг ногоохон наһаа намаагаар хубсалууһан үлгэн һайхан хабааре магтажа, шулуун мүндэрэй сохихоёо болиһондо урмаһажа, сохёһыһе һаань—дидлэхөө болиндондо барилдажа, хүхөөхон дуугаа дуулаһан, сагаахан хуһанууд намилзаа, үргэн дэл-хэйн энгэртэ үдэһэн үнгэтэ сагаахан ху-һанууд!

Б. МУНГОНОВ.

СССР-эй Верховно Советдэй табадахи сесси

Майн 6-най үглөөнэй заседани

СССР-эй Верховно Советдэй (табадахи зарлалы) табадахи сесси Кремльда угаа ехэ дэжэлтэйгээр үнгэржэ байна. Нүхэр Н. С. Хрущевай элидхэ дотор хэлэгдэн дурадалнуудыг депутадууд ехээр хайшаана.

Союзай Советдэй, Национальностнуудай Советдэй хамтын заседани Союзай Советдэй түрүүлэгш депутат П. П. Лобановай түрүүлэгш дотор Кремлин Эхэ ордон соо майн 6-най үглөөнэй 10 часа хүдэлмэрээ үргэлжлэб.

Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэрлэгшдэй правительствена ложонуудта һуухадан депутадууд, айшлад нэрэмжэ удаан алгы ташажа угтаба.

Зүбшэхэ зүйлэй нэгдэхэ асуудалаар үгэ хэлэлтэн үргэлжлэб. Депутат З. Т. Сердюк (Молдавын ССР) үгэ үгтэб.

Нүхэр Н. С. Хрущевой гүн удхатай элидхэ дотор манай Эхэ ороной үйлдбэрлэгш хүсэний шэнэ түсэлдэйгөөр хужжэ байһанин төдөрхойгоор зураглан харуулагдана. Коммунистическэ парти, Советскэ правительство арайда ажабайдал хайжаруулын тула бүхэ ажал-ябуулгаа зориулна гэжэ депутат Сердюк хэлэб.

Хүдэлмэришдэй, алба хаагшадтай салын хүлэһнөө абтадаг налог болуулха тухай хуулин проектын зүбшэн хэлсэжэ, сесси дээрэ баталан абалга Совет гүрэнэй уласкоорондын нэрэ хүндые улам дээшлүүлэхэд туһалха байна гэжэ үгэ хэлсэжэ заагаа. Налог болуулга, хүдэлмэрин үдэрне богондхолго Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын эб найрамдалда дуратай политика бэлдүүлэгшын үшөө дахин гэршэлэн харуулаха байна гэжэ З. Т. Сердюк хэлэб.

Советскэ Союзай маршал депутат А. А. Гречко үгэ хэлэхэ зуураа, хүн зонһоо абтадаг налог болуулха тухай асуудалтай сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байһанин угаа ехэ худашанартай гэжэ тэмдэглэб.

Совет гүрэнэй хилые Америкын самолетуудтай дабан ороһон тухай хэлэхэ зуураа, маршал Гречко ингэжэ мэдүүлэн байна: манай Армийн, Флотой сэргэшд совет хундуудтай адли ехээр дураа гутаһан байна. Энэ жэшүүритэ муухай хорото ааша хүнүүдые ехээр эбүүрхүүлэб.

Юб гэхэдэ, уласкоорондын түшүүрилэй нэгэ бага һударжа байһан, правительствонуудай толгойлоһонорой уулзахаа байһан үедэ нимэ хорото ааша гаргаһан байна. Манай агуухэ Эхэ ороной агаарай хилые Америкын самолетуудтай ямар зорилгоор дабан ороһонинь эли юм, юуб гэхэдэ, манай гүрэнэд, манай амгалан ёһонтой политикада баалалта хэхэ, «хүтэй даие» дэмжэхэ зорилготой байгаа. Тинбэше тэрэ хорото ябуулган буруу хүрөө. Совет сэргэшд өөрингөө правительствын «захае» хүндэтгэйгөөр дүүргэб. Дайсанай самолет ракетын түрүүшын буудалгаар унаһан байна гэжэ сессиде хабаадаһан алыга ташалган дотор маршал Гречко мэдээсэб. Манда хүсэд хүрэхэ ракетанууд бин, манай хилые дабан орохоо һэдлэн бүхэ самолетуудта ракетанууд хүрэхэ байха гэжэ тэрэ үргэлжлүүлэн хэлэб.

Угэ хэлэгшэ гитлеровскэ Германиян бута сохигдонһоо хойшо 15 жэлэй гүйсэһэн тухай һануулаха зуураа, дайн сэргэ үүсэхэ дуратайшуудла шанга һануулаха хэхэ.

Москвадахи Владимир Ильичын нэрэмжэтэ заводой хүдэлмэришэн депутат В. И. Иванова ингэжэ хэлэһэн байна: коммунизм байгуул-

жа байгаа манай арадай үдэр ерэхэ бүри хайнаар ажаһууһын тула парти, правительствонай бүхэ хэмжээ абана. Ажалшадтай байра байдалые саг үргэлжэ хайжаруулаха тухай программын хэрэг дээрээ амжалтатыйгаар бэлдүүлдэгжэ байһанай аша урые биднэр үдэр бүри харанабди.

Манай түсэбнай асарин ехэ, бидэндэ бата бэхи эб найрамдал хэрэгтэй. Бүхэ совет арад Советскэ правительствын эб найрамдалда дуратай гададын сэсэн мэргэн политикые хайшаан дэмжэдэг байна. Далайн саанахи хорото сэхдэхтэдэй муухай ааша биднэрэй дурые ехээр гутаагаа. Энэ хорото аашые болуулха тушаа манай правительствын абанан эрид шууд хэмжээээ завоидомнай хүдэлмэришэд дэмжэхэ зуураа, энэ хэмжээнь зүб гэжэ тоолоно гээд нүхэр В. И. Иванова хэлэһэн байна.

Монголой Арадай Республикын Арадай Ехэ Хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Жамсарангийн Самбу, Монголой Арадай-революционной партиин Центральна Комитетдэй хоёрдох секретарь Л. Цэнд сессидэ байлсана гэжэ түрүүлэгшэ һууһан П. П. Лобановай мэдээсэхэдэ депутатуд айшладые үнэн зүрхэһнөө амаршалаа.

СССР-эй гададын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко советскэ гададын политика тухай хэдэ хэдэн асуудалуудта тогтоо. Һүүлшын жэлүүдэй туршада уласкоорондын байдалда хэдэ хэдэн хубилтануудтай болоһон тухай хэлэхэ зуураа, тэрэ ингэжэ зааһан байна: уласкоорондын харилсаанууды хайжаруулаха хэрэгтэ дэлхэйн эб найрамдалтай хүснүүдэй эдэлхитэйгээр тэмсэлэһэнэй, тухайн түрүүн Советскэ Союзай, социалистическэ бүхэ лагерин эдэлхитэйгээр тэмсэлэһэнэй ашаар уласкоорондын байдалда нимэ һайн хубилтанууд болоо. Эб найрамдал сахин хамгаалһын, шэнэ дай үүсэхэ арга олгохогын түлөө Советскэ Союз бүхэ хэмжээ абана гэжэ А. А. Громыко тэмдэглэб.

Дэлхэйн хоёрдох дайной хойшолонгые заатагүй болуулха шухала байһан тухай нүхэр Громыко хэлэб. Н. С. Хрущевой элидхэл зүбшэн хэлсэгдэб депутатуд Т. Ульжабаев (Таджикистан), Чирчигэй электротехническэ комбинадай халаанай начальник Г. Хайдарова, В. А. Амбарцумян (Армениян ССР), Н. Байрамов (Туркменин ССР), В. И. Довгопол (Свердловско область), Л. Н. Ефремов (Горьковский область), И. С. Грушецкий (Волыньская область), В. Ю. Ахундов (Азербайджанай ССР) хабаадласа.

Депутат П. Н. Демичев, КПСС-эй Московско обкомой нэгдэхэ секретарь, СССР-эй Министруудэй Советдэй бэлдүүлэн доодоын, гададын политикые хайшаһан СССР-эй Верховно Советдэй тогтоол баталан абаха тухай дурадхал оруудба.

Энэ дурадхал нэрэмжэ алыга ташалгаар угтагдаа. Зүбшэхэ зүйлэй нэгдэхэ асуудалаар үгэ хэлэлгые болуулха гэхэн шиндхэбэри баталан абтаа. Түгсэхэлэй үгэ шагнаха, бүхэ хүдэлмэришэд, алба хаагшадтай хүдэлмэрин үдэрне богон болгохо ажалые 1960 ондо дүүргэхэ тушаа хэмжээ-ябуулганууд тухай хоёрдох асуудалай зүбшэн хэлсэгдэһэнэй һүүлээр зүбшэгдэхэ зүйлэй нэгдэхэ асуудалаар шиндхэбэри баталан абаха гэхэн дурадхал оробо. Энэ дурадхал зүбшөөлдэб.

Союзай Советдэй, Национальностнуудай Советдэй үглөөнэй заседани энээгээр дүүрэхэн байна.

(ТАСС).

Майн 6-най үдэшин заседани

Перутэй конгрессэй депутадуудай палатын нэгдэхэ вице-түрүүлэгш Эрнесто Морено Фигероа түрүүтэй Перутэй парламентын гешүүдэй делегаци үдэшин заседани дээрэ байлсаа. Энээн тухай түрүүлэгшын мэдээсэхэд, депутадууд нэрэмжэ алыга ташалгаар угтаһан байна.

Зүбшэхэ зүйлэйгөө хоёрдох асуудалые—бүхэ хүдэлмэришэд, алба хаагшадые богон болгоһон хүдэлмэрин үдэртэ оруулгые 1960 ондо түгсэхэхэ хэмжээнуудые сесси зүбшэжэ оробо. Ажалай, салин хүлэһэнэй асуудалуудаар СССР-эй Министруудэй Советдэй Гүрэнэй Комитетдэй Түрүүлэгшэ депутат А. П. Волковой, ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ депутат В. В. Гришинэй элидхэлүүд тус асуудалаар шагнагдаха гэжэ түрүүлэгшэ сонсохоо.

7 часай хүдэлмэрин үдэртэ, газар дотор хүдэлдэг гол мэргэжлэй хүдэлмэришэдые зургаан часай хүдэлмэрин үдэртэ оруулха хэмжээнуудые 1960 ондо түгсэхэхэ гэжэ партиин XXI съездын шиндхэбэрээр хараалагдаһан байгаа. Хүдэлмэришэд, алба хаагшадые 1962 ондо 40 часай хүдэлмэрин неделидэ оруулха, 1964 онһоо амаралтын хоёр үдэртэй 35—30 часай хүдэлмэрин неделидэ удаа дараалуулан оролгые эхилэхэ гэжэ XXI съезд мүн лэ хараалһан байна.

Партиин XXI съездын шиндхэбэринүүдтэ үндэлхэн, бүхэ хүдэлмэришэд, алба хаагшадые богон болгоһон хүдэлмэрин үдэртэ оруулгые 1960 ондо түгсэхэхэ тодорхой болжорнууды хараалһан тогтоол КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министруудэй Совет, ВЦСПС үгэргэш жэлэй сентябрьда баталан абанан байгаа. Мүнөө үедэ арадай ажахын хэдэ хэдэн бүхэл халбаринуудай, гол түлэб хүндэ индустриин хүдэлмэришэд долоон, зургаан часай хүдэлмэрин үдэртэ оронхой гэжэ А. П. Волков саашан хэлэб.

Машина бүтээлгэдэ ажалладаг олон түмэн хүнүүдые богон болгоһон хүдэлмэрин үдэртэ оруулха хүдэлмэри үнгэрэгшэ жэ-

лэй IV кварталда эхилхэн байгаа. Машина бүтээлгэдые долоон часай хүдэлмэрин үдэртэ оруулга олохон совнархозуудта түгсэхэдэжэ байһанхай.

1960 оной апрелин 1-нэй байдалаар бүхэ дээрээ 16 миллион шаху хүн богони болгоһон хүдэлмэрин үдэртэ оруулагдһан байна. Жэлэй эсэс хүрэтэр үлэгшэ 43 миллион хүниие богони болгоһон хүдэлмэрин үдэртэ оруулга түгсэхэхэ ёһотойбди.

Энэ зорилго амжалтатыйгаар шиндхэхын тулада ажахын болон техниксэхэ хэдэн олон хэмжээнуудые эмхитэй гуримтайгаар абаха шухала гэжэ нүхэр Волков саашан хэлэб. Эдэ хэмжээнуудэй гол зорилгонь юуб гэхэдэ, хүдэлмэрин богон болгоһон үдэртэ ороод байхадаа үйлдбэрин хэмжээний талаар, ажалай бүтээсын, шанарай талаар түсэбтэ даалбаринууды дүүргэлгэ, үлүүлэн дүүргэлгэ хангалдаха ёһотой. Богон болгоһон хүдэлмэрин үдэртэ оруулагдаа байһан хүндэ промысленностын халбаринууд, тухайбал нүүрһэ малтагшад, металлургнууд, химигүүд энэ зорилгые амжалтатыйгаар дүүргэб.

Хүдэлмэрин богони болгоһон үдэртэ ороод байхадаа, ажалай бүтээсые дээшлүүлхын тулада хүдэлмэришэд үлэмжэ ехээр бар хүсээ гаргаха бэшэ, харин бүри орбо харин техник манайда хэрэглэдэг болохо байна.

КПСС-эй ЦК-гэй июнин Пленумдэй шиндхэбэринүүды бэлдүүлэн, промысленност гансахан нөдөндө жэлдэ 1400 гаран автоматическа, автоматическа шахуу, поточно-конвейернэ лининууды үйлдбэрид хэрэглэдэг болоһон байна. Хоёр мянга гаран шэнэ түхэлэй машина болон түхээрлэгнүүд ухаалан зохёогдоод, бүтээгдэх болоо. Ухаалан зохёогшод, уралан нарижуулагшад 3,5 миллион үдүүтэй дурадхал оруулаа.

Техникые, үйлдбэрин технологые хайжаруулын тулада предприяти бүхэндэ ехэ арга боломжонууд бин гэжэ дүй дүршэл харуулаа. Хүдэлмэрин богони болгоһон үдэртэ ороод байхадаа эдэ арга боломжонууды хэрэглэжэ шадхаха, хэрэглэхэ ёһотойшы гэжэбди.

Хүдэлмэрин богони болгоһон үдэртэ ороод байхада, ажалай эмхлэхэ улам хайжаруулаха хэмжээнууд тусгаар удаа шанартай болохо гэжэ элидхэл соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Хүдэлмэрин богони болгоһон үдэртэ ороходоо, совет ажалшад нэгэ часаар бага саг соо хүдэлэхэ, тинхэдэ, салин хүлэһинь бага болохогүй, бүри дээшлэхэ байна.

Хүдэлмэрин үдэрэй богони болгоһонхой хамта салин хүлэ гуримшуулха хэмжээнууд абтадаг. Энэ талаар горьтой дутуунууд гарадаг байһан юм. Мүнөө олонхи халбаринуудта ажалай хүлэ түлэхэ нэгэн адли гурим зохёогдонхой гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэб.

Хүдэлмэрин үдэр богони болгохо, салин хүлэ гуримшуулха, эгээн бага салингые түрүүшээр 400—450 түхэриг хүрэтэр, удаан 500—600 түхэриг хүрэтэр нэмээхэ зорилгоор абтаха хэмжээнуудтэ правительство угаа ехэ мүнгэ зөөри һомолоно. Энэ хэрэгтэ долоон жэлэй турша соо 100 миллиард түхэриг гаргашалдаха юм.

Хүдэлмэрин үдэр богони болгохо талаар партиин хараалһан энэ программа СССР-эй хүдэлмэрин хүсэний ургалты хараада абан, экономическа талаараа үндэлхэн баримталагдаһан байха юм гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэб. Зоной үдэжэ олон болоһонһоо, мүн хүдөөгэй зарим зоной горд ороһонһоо уламжалан промысленностын, барилгын, транспортын хүдэлмэришэдэй тоо нэмэжэ байха болоно. Хүдөө ажахын хүдэлмэрин улам ехээр онһожоруулагдажа байһан дээрһэ хүдөөгэй зарим зон предпрятда ажаллаха аргатай болохо байна бшуу. Гэхэтэй хамта, предпрятинуудта ажалай бүтээс дээшлүүлэхэ ехэ арга боломжонуудай би байһанин манай экономическа түсэбүүдые дүүргэхэ хэрэгтэ шиндхэхы удаа шанартай.

Совет хунүүдэй улам бүри хайнаар ажаһуудаг болоһын тулада Коммунистическэ парти, Советскэ правительство бүхэ шухала юмэ хэн гэжэ депутат В. В. Гришин элидхэл соогоо тэмдэглэб. Бага хүлэ абтадаг хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадтай салин хүлэ жэлүүдтэ дээшлүүлгэдэ; хүдэлмэрин үдэр богони болгоһондо, ажалшадта үгэ тэдэг пенсия хэмжээн горьтойгоор дээшлүүлгэдэ, нитын хэрэглэмжын олон эд бараанай рознично сэн химдаруулагдаа.

Манай орон капиталистическэ гүрэнүүдтэ орходоо гэр байра нилэдэ олоод, түргэнөөр баригда болонхой. Жэшээлхэдэ, ООН-эй Европодохи экономическа комиссион мэдэһэнэй ёһоор, мянган хүн бүридэ абажа үзэбэл, 1959 ондо манайда 14,5 байра шэнээр баригдаа.

Олонитын талаар ажалшадые хангалдаа, байраар хангалдаа, түлөөлөгшүүгөөр һургаха, медицинскэ туһаламжа үзүүлэхэ хэрэгтэ, пенсия, тэдхэмжэ түлэхэ, хүүгдэй эмхи зургаануудые бариха байха, арадай гэгээрэл эмхидхэхэ гэхэ зэргын хэрэгүүдтэ Совет гүрэн угаа ехэ мүнгэ зөөри гаргашална. Гансахэн энэ жэлдэ олонитын-культури хэмжээнүүдтэ 248 миллиард түхэриг Совет гүрэн гаргашална. Советскэ Союз дотор хүдэлмэришэд, алба хаагшадтай социальна страховани бүрин гүрэнэй гаргашаар бэлдүүлэгдэнэ. Имэ юмэ нэгэшые капиталистическэ гүрэнэд байхагүй.

Долоон жэлэй түсэбые дүүргэд байхадаа, манай орон коммунизмын материально-техниксэхэ үндэһэ һуури байгуулха талаар шиндхэхы алхам хэхэ. Налог болуулха тухай асуудалай Советскэ Союзда шиндхэгдэжэ байхада, капиталистическэ ороонуудта хүн зонһоо татан абтадаг налог бүри дээшлэнэ.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадые богони болгоһондо хүдэлмэрин үдэртэ оруулгые түгсэхэхэ хэмжээнуудые абахадаа, ажалые саашадан хүнгэдхэхэ, эрхэ байдалыне бүри хайжаруулаха хэмжээнууд абталсаха зэрэгтэй. Хүдэлмэрин салин тухай хуулине сахихын хойноһоо хиннала шагнагдаха, ажал хамгаалха гуримууды наринаар дүүргэхын хойноһоо оролдотойгоор тэмсэхэ гэшшэ профсоюзна организацинуудай зорилго болоно. Энэнтэй дашарамдуулан предпрятинуудтай хүдэлмэришэд гурим шэнээр хаража үзэхэ, һүнинн хүдэлмэрине эгээн ехээр хороохо, аргатай газартань, һүнинн халаануудые хүсэдөөр усалдаха хэрэгтэй.

Хүдэлмэришэд, алба хаагшадые богони болгоһондо хүдэлмэрин үдэртэ, салин хүлэ түлэхэ шэнэ гуримда оруулха хэмжээнууды бэлдүүлгэдэ олониты ажалшадые үргэнөөр хабаадлуулха тудам энэ хэрэг бүри амжалтатыйгаар бэлдүүлгэдэхэ байна. Ажалай эмхидхэл болон хүдэлмэрин салин хэрэглэгшын хойноһоо олонитын хараала олон предпрятинуудта мүнөө үнгэрэгдэхэ болохо байһанхай. Ажалай бүтээсы дээшлүүлэхэ талаар хүдэлмэришэдэй тус бүридлөө өһөдн түсэбтэй байһын түлөө хүдэлөөн шэнэ юмэ үүсэхэгэдэй жэшээгээр дэлгэрнэ. Ажахын организууд болон профсоюзна организацинууд хадаа энэ дүй дүршэлды али болохоор дэмжэхэ, ажалшадтай үүсхэлдэ бүри ехээр түшэглэдэг болохо ёһотой. Богон болгоһондо хүдэлмэрин үдэртэ орохо асуудалы саг үргэлжын үйлдбэринэй зүблөөнууд болон хүдэлмэришэдэй суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэхэ шухала.

Хүдэлмэрин үдэрне богони болгоһондо, хүдэлмэришэд, алба хаагшадтай болбосоролты, техниксэхэ шадабари мэргэжэлые саашадан дээшлүүлэхэ, ажалшадтай амаралта хайжаруулха таарамжатай зохид эрхэ байдал бин болгоно, бүлэлөө, үхибүүдэ хүмүүжүүлгэдэ бүри ехэ анхарал хандуулха арга олгоно.

Мүнөө үедэ 4 миллион үдүүтэй хүн үйлдбэрид хүдэлжэ байгад, һургуулинуудта, техникумуудтэ, дээдэ һургуулинуудта һуража байна гэжэ нүхэр Гришин мэдээсэб. Предпрятинуудта хүдэлжэ байгад жэл бүри 2,5 миллион хүдэлмэришэн шэнэ мэргэжэл олоно, 5 миллион үдүүтэй хүн мэргэжэлэй дээшлүүлнэ. Хүдэлмэрин үдэрэй богони болгоһондо ажалһаа таһарангүйгөөр һурахаһан хүдэлмэришэд болон алба хаагшадта бүри таарамжатай болохо. Ажалшадтай мэргэжэл шадабария, юрэхы болон техниксэхэ эрлэм мэдээсээ дээшлүүлхын тулада ажалай түрүү арга метод шудалха һургуулинуудые, мэргэжэлэй дээшлүүлэхэ курсануудые, техниксэхэ институтууд болон хүдэлмэришэнэй факультедуудые олоор байгуулха шухала.

Соёл культурын эмхи зургаануудай, физкультурна организацинуудай, курортнуудай, санаторинууд болон амаралтын байшангуудай хүдэлмэри хайжаруулын тулада профсоюзнуудай ямар хэмжээ абажа байһан тухай депутат Гришин саашан хөөрөө.

Хүдэлмэришэд, алба хаагшадые богони болгоһондо хүдэлмэрин үдэртэ оруулха гэшшэ профсоюзнуудай тон шухала хэрэг болоно. Энэ хүдэлмэри хаһа саг соонь түгсэхэхын, үйлдбэрин болон ажалай бүтээсын саашанхи ургалтые, арадай ажахын түсэбүүдые дүүргэлгые, үлүүлэн дүүргэлгые хангахын тулада гүрэнэй болон ажахын организуудтай хамта профсоюзуд бүхэ хэмжээнуудые абаха гэжэ В. В. Гришин мэдүүлэб.

Депутат Абдуразаковай үгэ хэлэһэнэй һүүлээр заседани хаагдаба. (ТАСС).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: СССР-эй Верховно Советдэй 5-дахы сесси дээрэ нүхэр Хрущевый хэлэн элидхэхэ арад сомнай үнэн зүрхэнөө хайшаана. Угэ судна бүтээлгын заводой хүдэлмэришэд, алба хаагшадтай энэндэ зорилган митинг. Трибуна дээрэ модо болбо соруулгын цехын мастер Н. Манганов хэлэхэ байна.

ЭНЭ ЖЭЛДЭ МИЛЛИОН ТОННО СИЛОС ДАРАХА

Бичурын хүдөө бэшэгшэд иигэнэ дурадхана: Кукуруза тарилгада бэлдэхэлы шалгах рейд майн 10-һаа 20 хүрэтэр үнгэрэхэ

Бичурын аймагай Ждановой нэрэмжэтэ колхозой хүдөө бэшэгшэдэй бэшэ

Хүндэтэ нүхэдүүд!

СССР-эй Верховно Советдэй V сессин нээгдэхэн тухай дээсэл эдэ үдэрнүүдтэ совет бүхэ хүнүүдые баясуулна. Хүдэришэд, алба хаагшадһаа абтадаг налог болуулха тухай, арайда ажан байдалы хайжаруулгада зориулагдһан бусад хэмжээ-ябуулганууд тухай асуудалууд энэ сесси дээрэ үгэ хэлсэгдэжэ байна. Биднэр, Бичурын аймагай Ждановой нэрэмжэтэ колхозой кукурузашад, СССР-эй Верховно Советдэй V сийн хүндэлэхэ кукуруза тарилгада колхозойнгоо бэлдэхэ түргэдэхэ гэжэ шиндэбди.

Биднэр хүдөө ажахын продуктнууды абаха 1961 оной түсэб хаяшаг колхоздоо зүбшэн хэлсэбди. Тинхэдэ мяданноһоо, орооно таряа, мүн бусадшые продуктнууды саашан ехээр абадаг болохоор хараалабди. Хараалагдаһан түсэбтэ бэлдүүлхын тула гэжээл ехээр абаха, түсхэйбал, кукуруза тарилгы үргэдэхэ гэшшэ ехэ үүргэтэй байна гэжэ биднэр ойлгобди. Бичурын аймагай эрхэ байдалда энэ үнэтэ ургамалһаа ургаса хуряжа болохо юм гэжэ манай колхозой дүй дүргэһэн харуулна. Жэшээнь, үнгэрэгш жэлдэ кукуруза Жамса Цоктоевой участок дээрэ һайн кукуруза ургаһан 60 гектар бүриһөөн дунда зэргээр 600 центнер ногоон эшэ һуряжа абаа.

Мүнөө жэл манай колхоз 300 гектар талмай дээрэ күкү ургуулха юм. Кукурузынай полинууд хайнаар үтэжүүлэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, нүхэр Бадмаевый зено гектар бүрин 25 тонна шэбжэ гаргаа. Энэ зеногой кукурузашад гектар бүрин 30 түтэжүүлгэ хэжэ, абаһан уялгая заатагүй дүүргэхэ. Зено бэ талараа бэлэн болонхой: трактор, кукуруза тариха сеялка тэ хабаарилгадаа. Эдэ үдэрнүүдтэ кукурузашад үлалууриин сэмээ өөрингөө участогые уналжа дүүргэдэ байна.

Мүн колхозой бусад гурбан зено кукуруза тарилгада һайн хүүгээр бэлдэхэ.

Кукуруза тарилгын эхилтэ үсөөхэн үдэрнүүд үлэб. Та гаяа амжалтатыйгаар үнгэрэхын тула биднэр зэр эбсөөгүр гээ хэр бэлдэхэгдэһэнь ушөө дахин шалгаха үзэхэ шиндэбди. Имэ зорилгоор майн 10-һаа 20 болотор тарилга зенонуудайнгаа хэр бэлдэхэн тухай нитэ шалгалта үлгэ хэмэй. Имэ шалгалта бүхэ дутуу дундануудаа усалдаха, тарилгая агротехниксэхэ үлнэр хэмжээндэ, эрчим һайн болон үнгэрэхэдэмнай бидэндэ туһалха юм.

Кукуруза тарилгада бэлдэхэлы шалгах рейд үнгэрэхэ эдэлхитэйгээр хабаадашы республикын бүхэ селькорнуудта, колхоз, совхозой кукурузашадта биднэр ханданабди.

Республиканы мүнөө жэл нэгэ миллион тонно кукуруза сирос дараха байна. Энэ зорилгы бэлдүүлгэдэ бүхэ эршэхэ зэр эбсөөгүүдэ элсүүлэхэ ёһотойбди гэжэ мэдэхэ шухала.

«Полин хатанай» үндэр ургаса ургуулжа, гектар бүри центнергэе бага бэшэ ургаса абалдаһан кукурузашадта түргэшэ селькорнуудай хүндэтэй уялга мүн. Манай үүсхэлы жэхэдэ кукуруза тарилгада жэшээтэ хайнаар бэлдэхэ, үтэйтээр үнгэрэхэ хэрэгтэнэ республикын колхоз, совхозуу таанар туһалха байнат.

Н. Куртошин, К. Сафонов, Г. Гнеушев—селькоры С. Бадмаев, К. Сафонов, Ж. Цоктоев, Р. Гнеушев—Ждановой нэрэмжэтэ колхозой кукурузашад Н. Иванов—аймагай «Ленинский путь» газет редакторай оролоо

Республикын колхоз, совхозуудта хабарай тарилга хүдэлмэринүүдэй ябаса тухай 1960 оной майн 5-най мэдээн

Аймаг	Эртын ургамалууды тарилга 1960 онойкой сасуун-хүдэ (процентээр)	Кукурузын газар дээрэ һайн шэбжэ гаргалта (тонноор)	Аймаг	Эртын ургамалууды тарилга 1960 онойкой сасуун-хүдэ (процентээр)
Б-Кударын	54	3263	Борьёгой	120
Баргажанай	84	13957	«Октябрьский»	215
Бичурын	76	22608	Яруунын	39
Зэдн	55	11336	Исингын	—
Яруунын	49	180	«Комсомольский»	—
Заиграйн	103	4926	Онохой	130
Закананай	132	—	Иволгын	98
Иволгын	122	5067	Кабанскын	43
Киванскын	5	1815	Кударын	30
Кяхтын	67	14474	Кяхтын	78
Мухаршэбэрэй	102	17958	«Пограничный»	70
Прибайкалин	62	—	Суулгын	71
Сэлэнгын	83	20942	«Эрдэм»	173
Тарбагатайн	110	12110	Сэлэнгын	98
Торин	95	16146	«Саянский»	5,8 дахин